Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 225 (15848) | 1981 оной сентябриин 29, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

[Аж]АЛАЙ САГЫЕ [АШ]АГ ҮРЭТЭЙГӨӨР

...нэгэдэхи табан жэлэй түүхэтэ үдэрнүүд ябажа Гурбан һараһаа үлүүтэйхэн сагай үнгэрхэдэ, КПСС-[XX]VI съездын болоһоор нэгэ жэл—хэтэ мүнхэдөө [мар]тагдашагүй жэл түгэсэхэнь. Бүхы совет арад, тэрэ тоо[дот]ошье республикын ажалшад, түрэл партиингаа [табя]н асари ехэ зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэй[гөөр] түйлэхын түлөө эрид шангаар тэмсэжэ байнхай.

...олонитын эдэбхи үүсхэл улам бадаруулха, ажал [хэ]рэг эрдэм ухаанай үндэһөөр эрхилхэ, ажалай жу[рам]... бэелүүлхэ гээшэ бүгэдэ арадай со[циалис] мүрысөөнэй гол удхань болонхой.

...ошье ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ бүри дээшэ[лүүлхэ]дэ ажалай эмхидхэл ба журам ехэ удха ша[лтагаа]тай байһан зандаа. Ушар нимэһээ хаа хаанагүй үйлэд[бэриие зү]бөөр эмхидхэн хүтэлбэрилхэ, хүдэлмэриин сагые [һайн]гаар хэрэглэхэ гээшэ ажалай бүтээсые дээшэлүүл[хэ ...] арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн гэжэ мэдээжэ. [Жэшээ]лхэдэ, ажалай сагай час, минута бүхэн ехэ үнэтэй [юм.] Тодорхойлходо, манай орон дотор минутын тур[шада] 2,4 миллионһоо ехэ киловатт-час электрын элшэ ху[дэлмэ]рилэгдэнэ, 300 тонно шахуу булад хайлуулаг[дана, мя]нган тонноһоо дээшэ нефть, 1,4 мянган тонно [нүүрһэ], 770 мянган кубическа метр газ абтана. [Тиимэ]һээ бүхы ороной хэмжээн дээрэ нэгэ минутые миин [гар]гээхэ гээшэ 200 мянган хүдэлмэришэнэй нэгэ [үдэрэй] ажалай үрэ дүнгүүдые гээһэнтэй адли болоно. Энээн[һээ ...] хэхэдэ, хүдэлмэриин гансахан минутын үнэ [сэнэ]эл ехэ байна ха юм даа.

[Тиимэ]эшье, түрүү коллектив, хүдэлмэришэ хүн бүхэн [аж]алай үдэрэй минута, секундашье тон үнэтэй байдаг. [Эн]э тушаа олон тоото жэшээ баримтануудые харуул[ха]ар болоор. Жэшээнь, Тимлюйн цементын заводой ху[дэлмэ]ришэд нэгэ жэгдээр хүдэлжэ, үйлэдбэриин түсэб[тэ] уялгануудаа саг болзор соонь дүүргэжэ байдаг [бол]ор үнинэй. Тэдэнэр илангаяа арбадахи табан жэ[лэй ту]ршада бага бэшэ түйлалтануудтай. Зүгөөр мүнөө [аж]ал хэрэгээ һайнаар эрхилжэ байһанаараа магтаал[тай.] Тэрэнэй гол арга нүхэсэлнүүдэйнь нэгэн гэхэдэ, түс [коллек]тивтэ ажалай журамай нариинаар сахигдадаг ябадал [юм.] Эндэхи хүдэлмэришэн бүхэн ажалайнгаа сагые [минута] сэнтэйдэ тооложо, зүбөөр, хүсэдөөр хэрэглэхые [мэ]дэг, тиигэжэ шададагшье юм. Имагтал ажалай [үдэр]ые, час, минута бүхэнние аша үрэ ехэтэйгээр хэрэг[лэ]хэдээ Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ [...] сэмбын комбинадай коллектив социалис мүрысөө[нэй] түрүү зэргэдэ саг үргэлжэ ябана. Энэ коллективэй [ажалшан] гэшүүд, илангаяа жиирэй хүдэлмэришэд, бүд нэ[хэлэ]лгэ ажалай шанга журам, харюусалга байгуулжа [...] ашаар үндэр бүтээсэ түйладаг юм. «Мүнөөдэр [үсэгэлдэ]рэйхиһөө һайнаар, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө һай[наар хү]дэлхэ» гэһэн уряа эндэ үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

[Аж]алай сагые һайнаар, аша туһатайгаар хэрэглэһэнэй [ашаар] продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ, үйлэдбэриин [ашаг] үрэ эрид дээшэлүүлхэ арга боломжын бии байһые [эдэ б]аримтанууд элишэлэн харуулна.

[Тэрэ] зуура ажалай сагые дэмы гээхэ ушар, ашаг үрэ ба[гаар] хэрэглэхэ ябадалнууд үшөөл хүсэд усадхагдаа[гүй б]айһаар. Республикымнай зарим предприятинуудта [ажалай саг] гээгдэхэ, элдэб шалтагаанаар ажалһаа хуцажаха [ушар] үсөөрнэгүй. Энээнһээ болоно, ажалай олон зуу, [олон] үдэр миин гээгдэнэ, гүрэнэй түсэб дүүргэгдэнэгүй, [шанар] муутай продукци гаргагдана.

[Ре]спубликын барилгын зарим эмхинүүдтэ, «Забайкал[лес]» нэгэдэлэй хэдэн леспромхозуудта, мүн түмэр хэрэг[сэлн]үүдэй Кировэй нэрэмжэтэ заводто, Улаан-Үдын три[котаж]а гадар хубсаһанай фабрикада болон бусад промыш[ленн]э предприятинуудта иимэ баримтанууд илангаяа [олоор] үзэгдэнэ. Һүүлэй үедэ «Бурятферммаш» заводой [коллек]тив социалис мүрысөөндэ хододоо шахуу гээгдэ[жэ ...] арадай, нэн түрүүн хүдөө ажахыда хэрэгтэй шухала [зүйлн]үүдые бүтээлгээ дүүргэжэ шаданагүй. Тэрэнэй гол [шалтаг]аанууд нэгэн гэхэдэ, ажалай эмхидхэл һула, ху[дэлмэ]риин саг хүсэдөөр хэрэглэгдэдэггүй ушар болоно. [Үнгэр]һэн жэл эндэ 199 хүн ажалһаа һаатаһан, 111 хүн [ажалай] журам хазагайруулһан байна. Тиихэдэ аяар 79 [хүн а]рхи хэтэрүү ехээр уужа ажалдаа гараагүй байшоо. [Эн]э ондошье энэ талаар эрид хубилалта үшөөл болоо[гүй] байһаар.

[Ялалд]ашалэн хүдөө ажахын зарим участогуудта ажалай [эмхидхэ]л муухаа боложо, хүдэлмэриин сагай хүсэдөөр хэ[рэглэг]дэдэггүй ушарһаа үйлэдбэриин ашаг үрын дээшэ[лэлгэ] һанаһанда хүрэнэгүй. Яараад, түргэдөөд, үнеэдээ [һаа]хагүй, али үхэр малаа, хони хурьгадаа хаяад, [...] хэрэгээр ябашаха, машина, техникээ нэгэ [...] талаанда хүсэд ашаглахагүй ябадалнууд ажалай [саг]ые эзэн бусаар, гарза, хохидол ехэтэйгээр хэрэглэһэн [ушар] мүн. Эдэ бүгэдэ дутуу дунданууудтай шанга тэмсэл [ябу]уулха хэрэгтэй. Эгээ мүнөө энэмнай таряа хуряал[га] болон тэжээл бэлэдхэлгын үедэ бүришье ехэ удха[тай] асуудал болоно.

[Аж]алай саг — эгээл үнэ сэнтэй саг. Тиимэһээ хүдэл[мэриин] газар бүхэнние эмхи гуримтай болгохо, ажалай [эмх]идхэл нарижуулан һайжаруулха ёһотойбди. Энэ та[лаар] коллективуудтахи партийна, профсоюзна ба комсомолой [организ]ацинуудай шиидхэхэ, бэелүүлхэ асуудалнууд олон. [Нэн] түрүүн ажалша зоной дунда ойлгууламжын хүдэл[мэри] гүнзэгыгөөр ябуулжа, ажалай эмхидхэл ба түлөөһэ, [тиихэдэ] һайн түйлалтануудые урмашуулха хэмжээнүүдые [ехээр] хэрэглэхэ зэргэтэй. Гол юумэн юуб гэхэдэ, хүн [бүхэн]эй харюусалгые дээшэлүүлхэ, ажалай журам бүри [бэхжү]үлхэ шухала.

Үйлэдбэриин дэлисэ хэмжээнэй үргэн ехэ, ажахын [холб]оонуудай бүри орёо боложо, техникын дэбжэлтын улам [түргэ]дэжэ байһан мүнөөнэй оршон байдалда хүдэлмэриин [саг] бүхэнэй, минута бүхэнэй, доторой гурим дүрим шан[га] сахилгын, үйлэдбэриин участок бүхэнние тогтуури[тай к]адрнуудаар хангалгын, удха шанар улам ехэ болоно. «Арадай ажахыда ажалай журам саашаданьт бэ[хжү]үлхэ ба кадрнуудай хүдэлмэриһөө гаралга оролго [үсөөд]хохо тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүү[дэй] Соведэй, ВЦСПС-эй мэдээжэ тогтоол соо онсолон [тэмдэ]глэгдэнэ. Энэ эрилтэһээ уламжалан хэлэхэдэ, ажа[лай] сагые зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ ажал хэрэгээ эзэн [бол]ор бүтээхэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ, продукциин шанар [дээшэ]лүүлгэдэ бүхы шадабаряа, оюун ухаагаа элсүүлхэ, [шэнэ] үүсхэл гаргажа байха, ниитын зөөридэ гамтай[гаар] хандаха гэһэн удхатай. Энэл ойлгомжые зоной ухаан [бодол]до нэбтэрүүлхэ гээшэ мүнөөдэрэй хойшолуулашагүй [зорил]го мүн.

[С]ССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ ПРИКАЗ

[198]1 оной сентябриин 28. № 244 Москва хото.

[Ал]БА ХЭХЭ БОЛЗОРОО ДҮҮРГЭҺЭН СЭРЭГЭЙ АЛ[БА]ТАДЫЕ 1981 ОНОЙ ОКТЯБРЬ-ДЕКАБРЬ ҺАРА[Н]УУДТА СССР-эй ЗЭБСЭГТЭ ХҮСЭНҮҮДҺЭЭ ТАБИ[ХА] ТУХАЙ, МҮН СЭРЭГЭЙ БОДОТО АЛБАНДА ЭР[ХЭТ]ЭДЫЕ ЭЭЛЖЭЭТЭ ГУРИМААР ТАТАХА ТУХАЙ.

[...] бүтэдэ ниитын сэрэгэй уялга тухай СССР-эй Хуули[да] зохилдуулан, **захирхамни:**

1. Сэрэгэй бодото алба хэхэ болзороо 1982 оной янва[ри]н 1 болотор дүүргэхэ сэрэгэй албатадые 1981 оной [окт]ябрь-декабрь соо Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Фло[тын, х]илын харуулай ба дотоодын сэрэгүүдһээ запаста та[би]...

2. Сэрэгэй алба хаагшадай запаста табигдаһантай даша[лдуу]лан, түс приказай 1-дэхи пункттай зохилдуулан, [албанд]а татагдаха үдэр хүрэтэр 18 наһатай болоһон, та[таг]ха болзоройнь хойшолуулагдахагүй эрхэтэдые, тэрэ[шэлэ]н татаlгын хойшолуулагдаһан болзоройнь дүүрэһэн [...] наһанай эрхэтэдые Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй [Флот]ой, хилын харуулай ба дотоодын сэрэгүүдэй бодото [албан]да татаха.

3. Энэ приказые бүхы ротонуудта, батарейнүүдтэ, [эс]кадрилинүүд болон корабльнүүд дээрэ соносхохо.

СССР-эй оборонын министр
Советскэ Союзай Маршал **Д. УСТИНОВ.**

ТАРЯА ХУРЯАЛГАДА, ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛДЭ— ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ!

ҮРЭҺЭН БЭЛДЭГДЭНЭ

Тарянай жэгдэ бэшээр эдеэшэжэ байһаниие хараада абажа, тэрэнэй бүхы хүсэд шарлахыень хүлеэнгүй, бүри августын һүүл багаар зарим полинуудай ургасые түүбэрилэн хадажа эхилээ һэмди. Удаань тарянай түргэнөөр эдеэшэжэ захалхада техникэ бүри олоор табижа, хуряалгын хүдэлмэриие эршэмтэйгээр ябуулаабди.

Энээнэй ашаар бүхыдөө ебтахаар хараалагдаһан 20 мянган центнер орооһоной хахадһаа ехэнхинь тоог дээрэ ороод байна гэхэ гү, али тарянай бүхы ургасын хахадынь абтаба гээшэ.

Байгша ондо бидэ ургаса хуряалга дээрэ ипатовска онол арга хэрэглэжэ, түсхай гурбан комплекс эмхидхээбди. Тэдэниие хүтэлбэрилэгшэдээр дүршэлтэй бэрхэ механизаторнууд Л. Б. Цыбенжапов, Ч. Р. Гармаев, И. Я. Лапегин гэгшэд томилогдоо һэн. Комплекс бүхэн даажа абаһан полинуудайнгаа ургаса хадажа, хуряажа, тоог дээрэ бүүһан орооһоёо түргэнөөр сэбэрлэхэ, хатаахa үрэһэ хүрэнгэдэ хааха таяа хамта, таряалан дээрэһэн һолоомо сэбэрээр суглуулжа, зөөжэ абана, намарай паар хахална.

Илангаяа Оёорой отделениин үнд эдэ бүхы хүдэлмэрээ муу бэшээр ябуулна гэжэ тэмдэглэхээр. Бэрхэ механизатор Ч. Р. Гармаевай хүтэлбэрилдэг комплексынхид сентябриин үнгэрһэн долоон хоногто 350 гектар таряа хадажа, горитой газарта баал суглуулан сохеод, тоог дээрэ 2000 центнер орооһо оруулба. Звеное даагша өөрөө ургаса хуряалгын эхилһэнһээ хойшо 1000 гаран центнер таряа сохёо. Тэрэшэлэн Оёорой хоёрдохи комплексдо хүдэлдэг залуу механизатор Аюр Машеев суута механизатор Гонгор Дылыкович эсэгэтээ хамта ажаллахадаа, баян дүй дүршэлыень халан абажа, үндэр бүтээсэ түйлана. Тохойн комплексдо хүдэлдэг механизаторнууд И. И. Терехов, А. М. Павлов гэгшэд баһал ехэ таряа хадаа, хуряагаа.

Ажалайнгаа эршые улам шангадхан хүдэлжэ, манай механизаторнууд, таряашад бүхы ургасаяа хүдэлмэриин 20—25 үдэр соо дүүргэхэ эрмэлзэлгэтэй.

Совхозой түбэй тоог дээрэ асрагдаһан орооһые түсхай звено сэбэрлэнэ, хатаана. Эндэ таряа сэбэрлэдэг ЗАВ-10 агрегадай, ОВП-20 түхэлэй гурбан машинын шэнэ ургасын орооһые нэгэ дахин сэбэрлээд үгэхэдэнь, тэрэниие дам саашань ОС-4,5 агрегат бүри нарииваар сэбэрлэнэ, тарилгын шанарта хүргэнэ. Хүрэнгын орооһо сэбэрлэхэ хүдэлмэриие Т. Г. Казанцева эмхидхэн хүтэлбэрилдэг. Тэрээнтэй суг дүршэлтэй бэрхэ хүнүүд В. А. Тугаринова, Н. И. Калмынина, В. П. Перевалова болон бусад хүдэлдэг. Тоог дээрэ бүхы оньһон машина, түхеэрэлгэнүүдые механизатор П. К. Юсупов харууһалжа хүдэлгэдэг юм.

Түрүүшын ээлжээндэ Бурятская-34, Онохойская-4 сортын шэниисын орооһо сэбэрлэжэ, амбаарта хаанабди. Бүхыдэнь 7 мянган центнер үрэһэ сэбэрлэжэ бэлдэхэ түсэбтэй һаа, тэрэнэйнгээ 1500 центнерыень бэлэн болгожо, амбаарта оруулаабди.

Даб дээрэ хаража үзэхэдэ, гектар бүриһөө дунда зэргээр 10—10,5 центнер ургаса абтана. Гандуу уларилтай байһан энэ жэлэй эрүү байдалда тэрэ бага гэхээр бэшэ.

Таряалангай һолоомо сэбэрээр суглуулжа абаха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди. Хамтадаа 15 мянган центнер һолоомон абтаха зэргэтэй. Хуряалгын комплекс бүхэндэ һолоомо суглуулха, пресс-подборщигоор багсалха звено бии болгогдонхой.

Иигэжэ таряалангай ургасые нэгэшье гээлтэгүйгөөр хуряажа абабал, өөрын үрэһэ хүрэнгын орооһотой, малда эдюулхэ таряа талхатай болохо байнабди.

С. ФИЛИППОВ.
Зэдын районой Оёорой совхозой директор.

ХОЛО ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭХЭНЬ

Энэ жэлдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизатор Николай Брылёвой даадаг АВМ-1,5 түхэлэй агрегат 500 тонно витаминтай ногоооной гурил татаха түсэбтэй байһан юм.

Тэрэ сорьнгоо туһалагша механизатор Александр Ерофеевтэй хамта түсэбөө бүри сентябриин тэн багаар холо үлүүлэн дүүргээд байгаа. Жэшээнь, энэ агрегат мүнөө 780 тонно витаминтай ногооной гурилай гранула складта тушаагаад байнхай. Урид табигдаһан түсэбһөө гадуур хамтадань үшөө 100 тонно тиимэ гранула бүйлүүлан гаргаха зорилго эдэнэр урдаа табина.

— Энэмнай бэрхэтэйшэг хэрэг. Теэд байгша онло адууһа малай эдихэ бусад тэжээлэй багада бэлэдхэгдэһэн эрхэ байдалда шэмэтэ гранулануудые шадаал һаа ехээр бүйлүүлан гаргахын түлөө хүсэ хүлһөө гамнахагүйбди, — гэжэ нүхэр Брылев хэлэнэ.

Татагдаһан ногоон гурилые улам саашань хатаажа, моносогойлон гранула болгохо агрегадые Анатолий Варфоломеев. Леонид Третьяков гэгшэд һайнаар хүдэлгэнэ. Тэрэшэлэн АВМ-1,5 түхэлэй агрегадые ногоон намаа набшаар таһалгаряагүй хангаха талаар трактористнар, комбайнёрнууд, автомашинын жолоошод ехэ оролдолго гаргажа, витамин элбэгтэй шэмэтэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэ хэрэгтэ горитой хубита оруулна гэжэ тэмдэглэхээр.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

ҺҮҮЛШЫН ҺҮРИНҮҮД

Хүлэй совхозой Тарбагатайн үбһэнэй бригадын бригадир, ажахын дүршэлтэй луговод Дорофей Дорофеевич Рассадин бүрхэжэ байһан тэнгэри өөдэ хараад:

— Энэ һүриеэ түргэн дүүргэхэ байгаабди, — гэжэ һанаата болонгёор тэрэ хэлэбэ. — Ехэ бороо орохошьегүй һаа, ажалыемнай һаатуулха бшуу.

Дорофей Дорофеевич жараад наһатай боложо ябаһаншье һаа, ехэл хүнгэн, сарюун зандаа, шииргаг шамбай, хамтын хэрэгэй түлөө һанаагаа зобожо ябадаг хүн байба. Тэрэ үдэр бүри звеногойнгоо ажал хэрэгые һайнаар ябуулха, ниитынгээ малда элбэг тэжээл суглуулжа, ерэхэ үбэлжэлгые гарза хоролтогүйгөөр үнгэргэхэ гэжэ оролдоно.

Тэрэнэй даадаг звено һүүлэй үдэрнүүдтэ 280 гектар газар, тэрэнэйнгээ гурбанай нэгэ хубииень гар хажуураар сабшаа. Тиигэжэ бүхы дээрээ 180 тонно үбһэ һүрилһэн байгаа. Үшөө тэрэнэй хажуугаар 9 тонно модоной шэлбүүһэ бэлэдхээ.

Мүн эндэ дүршэлтэй луговодой хүбүүн Николай Рассадин хоёрдохи звеное хүтэлбэрилнэ. Тэрэ эсэгэтээ дахасалдажа, луговодой мэргэжэл шудалһан, үндэр дүнгүүдые түйладаг болоһон байна. Тэрэнэй даадаг звено 150 гектар сабшалангай ногоо унагаажа, 60 тонно үбһэ сомоо.

Санномысскдэ С. А. Борисов оньһожоруулагдамал звеное даадаг юм. Түс коллективтэ 16 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэр 250 тонно үбһэ һүрилжэ, 1,5 тонно модоной намаа бэлэдхээ.

Хүлэй отделенидэ М. П. Ситниковэй, В. В. Ситниковэй звенонууд ажаллана. Эдэнэр диилэнхи сабшалангаа гэхэ гү, али бүхыдөө 80 гектарай ногоо гар хажуураар сабшаа. Михаил Петрович Ситниковэй ударидадаг оньһожоруулагдамал звено 150 тонно үбһэ сомоһон байна. Хоёрдохинь—морин косилкаар, гар хажуураар ажалладаг звено юм. Энэ коллектив 140 гектар сабшалангай ногоо унагаажа, 800 центнерһээ үлүү үбһэ һүрилөө.

С. ХАМАГАНОВА.
Хориин район.

ЭРШЭТЭЙГЭЭР

Репортаж

Хэдэн хоног ороһон бороогой һүүлээр, намжаа сэлмэг үдэрнүүд тогтожо, Хүрбын алагай ой модоной набша намаа наранай элшэдэ һэрюухэн һэбшээндэ хашарһатан алтарна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Хүрбын ОПХ-гай хартаабхын газар дээрэ хүлгөөтэй. Дүршэлтэй механизатор Николай Павлович Хицуновой хүтэлбэрилдэг звено ургууһан хартаабхаяа багаханшье гээлтэ, хоролтодо оруулангүй абахаар зэһэнхэй. Эртэ үглөөнһөө үдэшэ болотор ажаллана. Байгша ондо 100 гектар талмай дээрэ хартаабха энэ звено тариһан юм. Гектар бүриһөө 100 центнерһээ бага бэшэ хартаабха хуряажа абахабди гэжэ звеногой гэшүүд социалис уялга абаа һэн. Иимэ ургаса хуряахын түлөө ехэ оролдолго гаргажа, зунай түрүүшын хоёр һарын туршада хартаабхынгаа газарай буртаг үбһыень гурба дахин усадхаһан, шоройень обоолжо, шииг нойтыень таһалдуулангүй харууһалжа байгаа. Август соо хоёр дахин хартаабхынгаа газарай хүрьһэ зөөлэрүүлһэн юм. Энэ ажалые звеное даагша Н. П. Хицунов механизатор М. Д. Базаровтай эрхим шанартайгаар хээ. Звеногой гэшүүд В. А. Белых, Н. П. Белых гэгшэд хартаабха үһалха даалгабарияа оролдосотой һайнаар дүүргэжэ байгаа.

Нёдондо энэ звено даалгагдаһан участок дээрэһээ гектар бүриһөө 70 центнер хартаабха хуряажа абахадаа, һанаһандаа хүрөөгүйбди гэжэ сэхэ мэдүүлээ һэн. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэбөө үлүүлхээр эртэ хабарһаа эрмэлзэжэ, нэгшэбхэ минеральна үтэгжүүлгэ поли дээрэ саг болзор соонь оруулаа.

Тэдэнэй оролдосотой ажалай үрэ дүн эдэ үдэрнүүдтэ харагдажа, социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ байһаниинь тодорно. 75 гектар талмайдахи хартаабхын хуряагдаад байхада, бидэ ажахын арадай хинагшадай гол бүлэгэй түрүүлэгшэ М. П. Белыхтэй уулзабабди.

—Гектар бүриин 120—125 центнер хартаабха хуряажа байнабди,—гээд тэрэ хөөрэнэ. —Энэ яһала һайн ургаса гээшэ ааб даа. Августын хорёодоор үшөөл үһалжархёо һаамнай, түмһэн бүрил томо болохо байгаа. Тэрэ үедэ үбһэ хуряалгада бүхы оньһон техникэмнай элсүүлэгдэнхэй байжа, үһалжа шадаагүйбди.

Хартаабха хуряадаг комбайнууд хойно хойноһоо нэгэ жэгдээр һубарилдан полиин ута руу дабшана. Полиин нүгөө талада хартаабха малтаад, хүрьһэн дээрэнь орхидог хоёр тракторнууд дүнгинэлдэн ябаһа. Тэндэ эндэхи һургуулиин һурагшанар хүнэгүүдые баринхай, хүрьһэн дээрэ гаргагдаһан түмһэнүүдые үрдилдэн түүнэ.

—Һаяын сагта хартаабхаяа хуряажа дүүргэхэ уялгатай һэмди. Мүнөө энэ сэлмэг үдэрнүүдтэ ажалнай бүришье урагшатай ябажа байна. Ажалай шанаршье яһала һайн. Үлэһэн 25 гектартахи хартаабхаяа эдэ үдэрнүүдтэ складтаа оруулхамнай,—гэжэ звеное даагша Н. П. Хицунов мэдүүлнэ.

Загарайн район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Хартаабха хуряадаг комбайн ажалдаа. 2. Механизаторнууд М. Д. Базаров, Н. П. Хицунов

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

МАНАЙ ҮЕ САГАЙ АГУУЕХЭ КОМПОЗИТОР

«Ниитын хэрэгтэ эрхэтэн-хүнэй ямараар хандадаг байһан ушар дурыемни хододоо татадаг юм...» —гэжэ Д. Д. Шостаковичой хэлэһэн үгэнүүд сентябриин 25-да Москвагай консерваториин Ехэ зал соо нээгдэһэн выставкын эпиграф боложо шадаха байна. Манай үе сагай агууехэ композиторай зохёолнууд эндэ ходо гүйсэдхэгдэдэг байһан юм. Хүгжэмэй искусствын элитэ ехэ уран бэлигтэнэй түрэһөөр 75 жэлэй ойдо зорюулагдажа, энэ выставкэ нээгдэбэ.

Коммунист композиторай, Совет ороной дүлэтэ патриодой ажабайдалай, ажал ябуулгын хуулаһануудые фотодокументнүүд һэргээнэ, тэрэнэй ниитын үргэн ехэ ажал ябуулга хэдэг, эб найрамдалай болон арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ элэбхитэйгээр хабаададаг байһан тухайнь хөөрэнэ.

Үдэшэлэн Ехэ зал соо дурасхаалта концерт табигдаа. Концертын эхиндэ СССР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Т. Н. Хренников Шостакович тухай үгэ хэлэбэ. Хүсэтэ оюун бэлигээ арадтаа, коммунис байгуулалтын агууехэ хэрэгтэ сум зорюулһан Шостаковичой зохёохы ажал ябуулгын айхабтар ехэ удха шанартай байһые тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Д. Китаенкын хүтэлбэри доро Гүрэнэй филармониин академическа симфоническа оркестр Д. Шостаковичой Һайндэрэй увертюрые. Эхэ ороноо сахин хамгаалһан совет хүнүүдэй эрэлхэг зориг болон баатаршалгада хэтэ мүнхын хүгжэмэй хүшөө болоһон Долоодохи (Ленинградска) симфониие концерт дээрэ гүйсэдхэһэн байна.

Совет хүгжэмэй уран бэлигтэнэй делегаци Новодевичи кладбищидахи Д. Д. Шостаковичой хүүр дээрэ венок табиба.

ШЭТЫН УРАН ЗУРААШАДАЙ ВЫСТАВКЭ

МОСКВА. Шэтын уран зураашадай бүтээлнүүдэй экспозици Забайкалида ба эндэхи хүнүүдтэ зорюулагдана. Москвада, Горькиин нэрэмжэтэ үйлсэдэхи выставкын залда тэрэ нээгдээ.

Сибириин уран зураашад графикын ба скульптурын, уран зурагай зуугаад бүтээлнүүдые Москвагай харагшадай шиидхэбэридэ табяа юм. Сүлэлгэдэ Шэтэдэ байһан декабристнуудай образуудые харуулһан бүтээлнүүд ехэ һонирхол үүсхэнэ.

МОНГОЛ-СОВЕТ ХАНИ БАРИСААНАЙ ХҮШӨӨГЭЙ ҺУУРИ ТАБИГДАБА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Баруун Монголдо, Толбо-нуурай эрьедэ монгол-совет хани барисаанай хүшөөгэй һуури табилгын баяр ёһолол болобо.

Эндэ 60 жэлэй саада тээ Ц. Хас-Баатарай командовани доро монгол партизануудай ба Улаан армиинхидай отряд шэрүүн хатуу байлдаанда шэн зориг ба баатаршалга гаргажа, сагаантанай булюу хүсэнүүдые илаһан байгаа. Энэ илалтань Баруун Монголдо сагаантаниие сүм усадхалгын һүлдэ тэмдэг болоо һэн.

Митинг дээрэ МНРП-гэй ЦК-гай секретарь Г. Адья үгэ хэлээ. Хоёр ороной арадуудай болон арминуудай аха дүү харилсаа холбооной һайндэр мэтээр Монгол орон РСФСР хоёрой хоорондын харилсаа холбоон тухай хэлсээнэй 60 жэлэй ойе арадай Монголой болон Советскэ Союзай ажалшад тэмдэглэнэ, гээд тэрэ хэлээ. Монгол ба совет сэрэгшэд Халхын-Гол дээрэ 1939 ондо суртаа дайлалдаа, 1945 ондо япон милитаристнуудые бута сохёо. Мүнөө манай арадууд газар дэлхэй дээрэ энхэ тэниглэн байдал бэхижүүлхын түлөө хамтын тэмсэл ябуулна, гээд үгэ хэлэгшэ онсолсн тэмдэглэбэ.

КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

НОВОСИБИРСК. (ТАСС). Экономикын ба эрдэм, техникын харилсаа холбооной талаар СССР-эй болон ФРГ-гэй комиссиин арбадахи сесси сентябриин 25-да эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Эрдэм, техникын харилсаае хүгжөөхэ, мүн экспертнэ бүлэгүүдэй хүдэлмэриин асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Сибириин ажахые хүгжөөхэ хараа түсэбүүд, энээнһээ уламжалан экономикын, эрдэм, техникын асуудалнуудаар хоорондохи харилсаа холбоогоо хүгжөөхэ арга боломжонууд тухай СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин мэдээсэлнүүд шагнагдаба.

XI ТАБАН ЖЭЛ: АШАГ ҮРЭ, ШАНАР, ДЭЛИСЭ

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭГДЭБЭШЬЕ...

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын, тэрэшэлэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб, даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө манай совхозой ажалшад, малшад бухы хүсэ шадалаа, хамаг арга боломжоёо, дуй дүршэлөө элсүүлэн хүдэлжэ байна гэжэ баталан хэлэхэ үндэһэн бии.

Энээнии хэдэн тоо, баримтануудаар гэршэлэн харуулжа болоно. Табан жэлэй түрүүшын жэлэй хубиин болон коллективүүдэй түсэбые ноябриин 7 болотор дүүргэхэ гэһэн Москва, Ленинград хотонуудай ажалшадай үүсхэлые һайшаан дэмжэжэ, ажахы соогоо эгээн түрүүлэн Түбэй һү һаалиин фермынхид тиимэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа һэн. Тэдэниие совхозой бусад гүүртэнүүд дэмжээ юм. Тингэжэ ажахымнай бүхы һаалишад, малшад, механизаторнуудай диилэнхи олонхинь бүгэдэ арадай мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана гээшэ.

Олон зоной эдэбхи, үүсхэл ехэтэйгээр мүрысэн ажаллаһанай ашаар лэ совхоз гүрэндэ һү худалдаха юһэн һарынгаа түсэбые мүнөө 118 процент дүүргээд байна. Ажахын Түбэй һаалиин фермынхид (даагшань П. С. Санжиев) жэлэй эхинһээ хойшо бухыдэнь 3000 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулжа, 1981 оной түсэбые болзорһоонь дүрбэ һараар урид дүүргээ. Тус коллектив нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада сагаан эдеэ үйлэдбэрилгые 22 процентээр ехэ болгоо гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 250 килограммаар ехэ һү абажа шадаа. Эндэхи түрүү һаалишан Валентина Баировна Цыренова жэлэй эхинһээ хойшо үнеэнһээ дунда зэргээр 1670 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ оробол, үнеэн бүхэнэй һү шэмые 400 гаран килограммаар дээшэлүүлээ. Тэрэ байгша ондо бүхыдэнь 399 центнер һү абаха гэһэн социалис уялгаяа 351 центнертэ хүргэбэ. Мүн бэрхэ һаалишад Цырен-Долгор Хорлоевна Цыренова, Паруня Аюшиевна Цыренова, Надежда Доржиевна Доржиева гэгшэд баһал абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ абанхай.

Түбхын түрүүн фермэдэ хүгшэрһэн, муудаһан үнеэдые һайн үүлтэрэй гунжадаар һэлгэжэ, тэдэниие тугаллаһан түрүүшын үдэрһөөнь хойшо зүбөөр эдеэлүүлжэ һааһанай, оролдосотойгоор харууһалһанай ашаар һүн ехэ абтаа. Илангаяа үбэлжэлгын үедэ үнеэдэй үбһэ тэжээлые һайнаар буйлуулжа, шанаржуулжа, таару рационоор эдеэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал ехэ хандуулагдаа. Мүн зунай бэлшээриие зүбөөр эмхидхэхэ, үнеэдые түхэреэн сүүдхэдэ һайн ногоотой газарта адуулха тушаа бүхы шухала хэмжээн абтаа һэн.

Энээнтэй хамта совхозой дирекци, партком, рабочком малшад, һаалишадай үбэлжөөнэй болон зуһалангай гэр байрануудые һайнаар түхеэрхэ, ажаһуудалай шухала хэрэгтэй юумэер хангаха, илангаяа социалис мүрысөөе ашаг үрэтэйгөөр эмхидхэхэ талаар бага бэшэ оролдолго гаргаа гэжэ хэлэхэ ушартай. Эдэ амжалтануудта фермэ, гүүртэнүүдые даагшад, зоотехникүүд... зооветмэргэжэлтэдэй оруулһан хубита баһал бага бэшэ гээд тэмдэглэхээр.

Туйлаһан зарим тэды үрэ дүнгүүдээ улам арьбадхан дээшэлүүлжэ, гансашье сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ, худалдаха түсэбөө дүүргээд һанаагаа амарха бэшэ, байгша ондо мяха абаха, гүрэндэ тушааха түсэбөө баһал заатагүй дүүргэхэ, бүхы малайнгаа толгойе олошоруулха даабариие эрхэ бэшэ бэелүүлхэ байнабди. Жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 600 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулха зорилго табигдана.

Гэхэтэй хамта һү һаалиин зарим тэды дээшэлүүлэгдэжэ, сагаан эдеэ гүрэндэ худалдаха түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байбашье, малай ашаг шэмые бүри ехэ болгохо, тэдэнэй тоо толгойе олошоруулха талаар бии байһан арга боломжо, нөөсэнүүднай гүйсэд хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй. Ажахыда үнеэдэй, гунжадай һү байрха ушар үшөөл усадхагдаагүй. Илангаяа мяханай гүүртэнүүдэй тугал хүхүүлжэ түлжүүлдэг үнеэдһээ түл үсөөн абтана.

Эгээл эдэ асуудалнууд районой арадай хиналтын комитет дээрэ харагдажа, манда шанга һануулга хэгдээ һэн. Гүрэндэ тушаагдаха һүнэйнгөө шанар эрхим дээдын хэмжээндэ үшөөл хүргэжэ шадаагүй байнабди. Мүнөө тушаадаг һүнэймнай 50 процент нэгэдэхи сортын, бэшэниинь хоёрдохи сортын гэжэ сэгнэгдэнэ. Энэ баһал бидэнэй һанаа амаруулжа яашье шадахагүй байна. Энэ дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүдые абажа байнабди.

Түбхын түрүүн үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, эрхим үүлтэрэй, һү ехэтэй үнеэдэй эмэ тугалнуудые илгажа, тэмдэглэжэ, зүбөөр түлжүүлэн һайн үнеэд болгохо хэрэгые анхаралдаа абаха ёһотойбди. Тингэжэ шадаал һаа, бүри ойрын 1—2 жэлһээ Түбэй фермэдэ үнеэн бүриһөө 2000—2200 килограммһаа бага бэшэ һү абадаг болохо арга бии.

Байгша ондо бухыдэнь 5650 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбтэйбди. Тэрээнэй ехэнхинь жэлэй һүүлшын кварталда тушаагдажа, жэлэй түсэб дүүргэгдэхэ зэргэтэй. Холын хада уулын, ой тайгын бэлшээридэ адуулагдажа зуһаһан малнай мүнөө голдо оруулагдаад, мяха, тарганиинь хүсөөгдэжэ байна. Хамта дээрээ 3 мянган буруу, хашарагууд, голодоһондо гаргагдаһан үнеэд холын бэлшээридэ адуулагдаа юм. Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэ үхэрнүүд шэгнэгдэжэ, малшадай дунда зундаа дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүн согсологдожо байнхай. Даб дээрэ дүршэлтэй бэрхэ малшад Даба Цыренов, Тама-Цырен Тапхаев, Дымбэрэн Шагдуров гэгшэд һайн үрэ дүн туйлаа. Эдэнэр вунай бэлшээриин үедэ үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 850—900 граммаар нэмээһэн байба. Һаяшаг холын бэлшээриһээ ерэһэн 500 үхэрые мяханай комбинадта тушаагаабди. Тэдэмнай тус тустаа дунда зэргээр 338 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаа. Бүхыдөө 1600 гаран центнер һайн шанартай мяхан гүрэндэ худалдагдаба. Ингээд октябрь һарада мяханда тушаагаад, түсэбөө дүүргэхын тула үшөө 200 гаран үхэр эгээл һайн бэлшээридэ (гол түлэб зелёнкын, силосэй ургамалнуудай һууридаа) адуулжа, таргалуулжа байнабди. Мүнөө баһа 300 гаран жэжэшэг хашарагуудые илгаад, ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда мяханда тушааха зорилготойгоор һайн адуулгада табяабди.

Хэзээшье мэдэһээр манай эндэ ороохо таряан ёһоор ургадаггүй. Тиигээдшье энэ жэлдэ хабартаа, зунай эхеэр гандуу байжа, таряанай, силосэй ургамалнуудай, үбһэ ногоонойшье ургаса бирагүй байгаа. Тиимэһээ мяханда тушаагдаха үхэр малые намартаа, үбэлдөө хаагаад, талха таряа, силос, үбһэ ехээр эдюулжэ шахаха талаар арга боломжо багатайбди. Имагтал малаа һайнаар бэлшээн таргалуулжа, мяха абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэхэ болонобди.

Энэ жэлдэ үбһэн нёдондоной хиһоо бага бэлэдхэгдэбэ. Бүдүүн тэжээл шадаал һаа, горитойгоор суглуулжа абахын тула хатаһан, хагдарһаншье юумые хуу сабшажа, хуряажа байнабди. Мүнөө жэлдэ эндэмнай зелёнко муу бэшээр ургаа. Тэрэнээ таряанай ургасатай холижо, силос горитой дараабди. Хэрбээ нёдондо оройдоол 1100 тонно силостэй байһан һаа, байгша ондо 2800 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхээбди.

Ниитынгээ адууһа малай үбэлжэлгэдэ хаһа сагтань һайнаар бэлдэхэ, илангаяа малай хашаа хорёо, малшадай һууха гэрнүүдые заһабарилха, дулаалха, шэнээр бариха хүдэлмэри түлэг ябуулагдана. Мүнөө дархашуулай гурбан бригада энэ хүдэлмэридэ табигданхай.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ажахынгаа гол һалбари мал ажалые эрид хүгжөөхэ, малшадай байра байдалые һайжаруулха, холын гүүртэнүүдтэ зайн галай гэрэл оруулха, уһаар хангаха талаар ехэ юумэн хэгдэхэ зэргэтэй. Жэшээлхэдэ, совхозой малшадай үбэлжэдэг 40 гаран буусануудай оройдоол 13-тань зайн галай гэрэлэй утаһан хүргэгдэнхэй. Мини 6—7 гүүртэ өөһэдын худагтай байха юм.

Ойрын жэлнүүдтэ бүхы гүүртэнүүдэйнгээ 75 — 80 процентые зайн галтай болгохо зэргэтэйбди. Энэ талаар манда промышленна, барилгын организацинуудай зүгһөө горитой туһаламжа хүргэгдэхэ зэргэтэй гэжэ һанагдана.

П. СОКТОЕВ,
Захааминай районой СССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ совхозой директор.

Совет оронд

СЕЯЛКЭНҮҮД ТАРЯАНАЙ ПОЛИ ДЭЭРЭ

СТАВРОПОЛЬ. Намарай поли дээрэ тарилгын хүдэлмэри түлэг ябуулагдана. Хизаарай колхоз, совхозууд 1700 мянган гектар талмайда ороохото ургамалнуудые тариха болоно.

Ставрополиин таряашад Эхэ оронойнгоо амбаарта 2400 мянган тонно ороохо адхажа, социалис уялгануудаа горитой үлүүлээ юм. Энэнь түсэбһөө хахад миллион тонноор ехэ болоно. Ажалдаа туйлаһан гайхамшагта амжалтаарнь хизаарай таряашадые нүхэр Л. И. Брежнев халуунаар амаршалаад, ерэхэ жэлэй ургасын бата үндэһэ һуури табихын тула бүхы юумэ хэхые хүсэһэн байна. Энэ захяае заатагүй дүүргэхые оролдон, механизаторнууд гансал нэгэдэхи классай үрэһэ хүрэнгэ тарилгада бэлдээ юм. Үрэжэлтэй һайн голидо намарай шэниисэ таригдана.

Сагай уларилай тааруу зохид эрхэ байдалда тарилга хэгдэнэ. Хура бороо орожо, газарай хүрьһые ехээр шиигтүүлээ. Техникэ ехэ бүлэгүүдтэ хамтадхагдажа хэрэглэгдэнэ.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУДТА ЭЛЬГЭЭГДЭНЭ

ДНЕПРОРУДНОЕ (Запорожско область). Барилгын машинануудай эндэ бодхоогдожо байһан тусхай заводой продукци барилгадахи хүндэ хүшэр хүдэлмэриие оньһожоруулха арга олгохо юм. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн һая ашаглалгада оруулагдаа.

Эндэ штукатур хэхэ станци болон агрегадууд бүтээгдэнэ. Москвагай, Ленинградай, Братскын ба бусад городуудай шэнэ барилганууд дээрэ тэдэниие туршаһан байна. Ехэ барилга бодхоогшодто шэнэ түхэлэй машина илангаяа һайшаагдаа.

Предприяти проектээр хараалагдаһан хүсэндөө хүрэхэдөө, жэл бүри штукатур хэдэг 19 мянга гаран бүтээсэ ехэтэй комплекс жэл бүри үйлэдбэрилдэг байха юм. Тингэжэ хэдэн арбаад мянган хүдэлмэришэдые хүндэ гар ажалһаа сүлөөлхэ аргатай болохо.

«АРКТИКА-81» ПРОГРАММА ТҮГЭСЭЖЭ БАЙНХАЙ

НАХОДКО (Примориин хизаар). Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй арктическа навигациие ашаагаар хангаха социалис уялгануудайнгаа шухала хубиие Находкын далайн худалдаа наймаанай портын докернууд амжалтатайгаар дүүргэбэ. «Капитан Кондратьев» гэжэ дизель-электроходой экипаж мянгаад тонно ашаа тушаажа абаад, Арктикын зүүн хубиин портнуудта хүрэхые һүүлэй рейсдэ гараба.

Докернууд нёдондо жэлэйхиһээ хахад һараар урид харюусалгатай даабаряа түгэсхэбэ. Хүдэлмэридөө шэнэ юумэ нэбтэрүүлһэниинь, «Арктика-81» программые амжалтатайгаар түтэсхэхэдэ туһа нэмэри болоо. Тобшолон хэлэбэл, ехэ ашаанай контейнернүүд, тэрэшэлэн үйрхэй ашаа зөөхын тула резинээр бүтээгдэһэн контейнернүүд эндэ үргэнөөр хэрэглэгдэһэн байна. Судануудай эрьесэ түргэдхэгдөө, холын Хойто зүгэй орёо хүшэр ... далда ашаа буул... мэри хүнгэн болоо.

Зүүн Чукоткын ... гаданай областиин ... районуудта зори... овощ ба эдеэ хоол... зүйлнүүдые түргөөр ... дүүргэхын түлөө ... Находкын портын ... ришэд дэлгэрүүлэ...

ТАРЯАГАА СО... ДҮҮРГЭ...

АЛМА-АТА. 25 ... гектар талмайтай ... най поли дээрэһэ ... ургамалнуудые хуря... гээ. Колхоз, совхоз... ряашад нёдондоной... раггүй түргөөр тар... хибо.

Зүб аргануудые ... нэй ашаар хуряал... зорые хороожо шада... са гол түлэб амяар... аргаар хуряагдаа. М... ороохо таряан набта... гажа, бүхы ажахын... комбайндаха арга ха... байна. Энээнэй эсэст... гын хүдэлмэри түрг...

Ургаса хуряалгада... даһан олон хүнүүд ... даабариие 1,5—2 ... үлүүлһэн байна. Кус... областиин «Карасуск... хозһоо залуу мех... П. Вольфын даада... ажалай шэн габьяага... жэшээ харуулаа. Гурб... ва» комбайнай туд б... 16 мянган шахуу ... шэниисэ ба ешмээ... байна. Хойто-Казахста... ластиин «Искра» со... Н. Литвиновэй болон ... риевскиин хүтэлб... коллективүүд энэ зо... хүрэхэ дүтэлөө.

ХОЙТО ЗҮГЭ... ПОВОЛЖИИН УРААЛАЙ ГОРОД...

ХАНЛАР (Азер... най ССР). Республи... тороо столовын ... эгээл ехээр таридаг Х... ска районой виногр... гуулагшад аха дүү ... ликануудай ажалшад... мянга гаран тонно ... эльгээбэ. Хойто зүгэ... волжиин, Ураалай, ... лайн оршондохи элү... гын газарай адресаа... град ябуулагдаа.

Виноград ургуулагш... баряа болзорһоонь ... дүүргээд, дээшэлүүл... социалис уялгануудай... соогоор үрэ жэмэс э... эхилээ. «Плантаци... гон» гэһэн гуримаа... хэ зууроа, хуряалга ... бүхы звенонууд дааба... даа үлүүлнэ. Харин т... тусхай шэглэлтэй аж... хэндэ эмхидхэгдэнхэй... Шэнэ ургасын ви... ашаһан автомаши... прицепүүдтэй тракт... плантацинууд дээрэһэ... мэр замай станцинууд... шэ таһалгаряагүйгөөр ... рилдана. Хүдэлмэри ... сагташье замханагүй. ... жэл һайн ургаса ху... на. Тэдэниие зөөхы... хэдэн арбаад мянган ... саг нэмэжэ дархалба.

Сезоной дүүрэтэр ... виноград ургуулагша... шэлүүлэгдэһэн уялга... тоосоогоор 7 мянган ... виноград хэрэглэгшэд... гэхэ уялга абанхай, ... публикаһаа гадуур ... дэдэг виноградай ху... үлүү хубиие эндэхид ... дэг юм.

(ТАСС)

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ТУЙЛАҺАНАА БАТАДХАХА

Һүүлэй жэлнүүдтэ ган гасуурта дайрагдажа, үбһэ тэжээлээр дутамаг байбашье, Эрхирэгэй совхозой һаалишад, малшад ажахы доторойнгоо арга боломжонуудые шадамараар хэрэглэжэ, һү һааха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбтэ даабаринуудаа урагшатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Сентябриин 20-до тус совхозой малшад гүрэндэ 11.700 центнер һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ.

Энэ амжалтада совхозой һү һаалиин хоёрдохи фермын коллектив (даагшань В. Г. Дашиева), 1-дэхи фермынхид (даагшань Н. Д. Дугарова) ехэхэн хубитаяа оруулаа. Жэшээнь, 2-дохи фермын һаалишад үнгэрһэн 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1739 килограмм һү һаажа, жэлэйнгээ даабари үлүүлһэн байна.

Үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ талаар оролдосотой бэрхээр ажалладаг һаалишад энэ ажахыда олон. Үнеэн бүриһөө хоёр мянгаад килограмм һү һаажа, жэлэйнгээ социалис уялгануудые һайнаар дүүргэһэн һаалишадай тоодо Л. Гатапова, Е. Ринчино, Г. Норбоева, Е. Степанова, Ц. Цыбиктарова болон бусад түрүүшүүл ороно. Мүн һаалишад Р-Д. Бадаржапова, М. Дашидоржиева үнеэн бүриһөө һү һааха жэлэйнгээ даабари дүүргэнхэй.

Совхозой һаалишад, малшад ямар аргаар иимэ амжалта туйлааб гэхэдэ, нэн түрүүн үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ бии байгаа тэжээлээ һайнаар буйлуулжа, үнеэдэй һү шэмые харалсажа, зүбөөр хубаарилан үгэжэ шадаа. Хоёрдохёор, зунай бэлшээриин үедэ һаалингаа мал оролдосотойгоор адуулжа, бурдуугаар, уһаар һайса хангаһан байна. Гурбадахяар, һаалишадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ, ажалай түрүүшүүл урмашуулагдажа байгаа. Түрүүшүүлэй дуй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Һая тугаллаһан үнеэдые, илангаяа гунжадые зүбөөр эдеэлүүлэн һааха, үнеэдые саг соонь искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Мүн һүүлэй жэлнүүдтэ һаалиин малай үүлтэр һайжаруулха, фермэнүүдэй ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха хэмжээнүүд абтаа.

Мүнөө үедэ совхозой һаалишад, малшад, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд туйлаһанаараа һанаагаа амарангүй үнеэдэйнгээ һү шэмэ алдахагүй гэжэ үсэд шангаар оролдоно. Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой һаагдажа байһан үнеэн бүриһөө сүүдхэдэ 10 гаран килограмм һүн абтана.

— Жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө үлүү 2700 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулха гэһэн шэнэ социалис уялга абаад, фермэнүүдээ үбэлжэлгэдэ бэлэн болгохо хүдэлмэриеэ дүүргэжэ байнабди, — гэжэ совхозой директор Г. И Прокосов мэдүүлээ.

А. БОРИСОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Энэ совхозой гунжадые деэжэ абаһан һаалишан А. И. Дугаров. 2. Загарайн районой Эрхирэгэй совхозой түрүү һаалишан Т. Н. Цыбиктарова (зүүн талаһаа) залуу һаалишан Э. Батожаповатай хөөрэлдэжэ байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

БАМ

ДҮРБЭН ҺАРААР УРИД

«Мүнөөдэр үсэгэлдэрэйхиһөө, үглөөдэр мүнөөдэрэйхиһөө һайнаар ажаллаха» гэһэн уряа доро барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын коллектив ажаллажа байна. Тус коллектив байрын гэрнүүдые, столово, магазинуудые, промышленна объектнүүдые барижа, саг болзортонь ашаглалгада тушаадаг заншалтай. Эдэнэр Северобайкальск городой барилгада эдэбхитэйгээр хабаадана. Поездын хүдэлмэришэд рельснүүдые шпалануудта бүхэлэн хадажа, түмэр харгы табилсана. Уһа дамжуулха соргонуудые хабсаргана. Алишье участогта ажаллаһан хүдэлмэришэд даабаряа үлүүлжэ, бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар хэдэг юм.

Һайн бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэд эндэһээ олоор урган гараа. В. П. Бритиков, А. И. Арутюнян, В. И. Левченко болон бусад бата найдабарита ажалаараа суурхаһаар үнинэй. Поездын бэшэшье олон хүдэлмэришэд социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар хэнэ, даабаряа холо үлүүлнэ. Олооро оролдожо хүдэлһэн тус коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө үндэр бүтээсэ туйлана. Энээн дээрэһээ үдэр, һара бүриингөө даабари үлүүлнэ.

Байгша ондо өөрынгөө хүсэ шадалаар 6 миллион 90 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабаряа сентябриин 10-да дүүргэбди. Жэлэй дүүрэтэр өөрынгөө хүсэ шадалаар үшөө 500 мянган түхэригэй барилга хэхээр шиидээбди гэжэ тус коллектив КПСС-эй Хойто-Байгалай райкомдо элидхэбэ.

ЭБТЭЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ ҺАЙН

Тоннельнэ 27-дохи отрядай коллектив хоёр жэлэй саанахана эмхидхэгдээ бэлэй. Богонихон болзорой туршада тус коллектив бага бэшэ ажал хүдэлмэри хэжэ, Хойто-Муяын тоннелиин барилга түргэнөөр ябуулха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Эдэнэр Хойто-Муяын хаданuудай сэхэ дээрэһээнь 3-дахи, 4-дэхи нүхэнүүдые малтаха хүдэлмэридэ хабаадалсана. Отрядай хүдэлмэришэдэй оролдосотой бэрхээр ажаллаһан дээрэһээ 3-дахи, 4-дэхи нүхэ малтаха хүдэлмэри яһала урагшатайгаар ябажа байнхай.

Байгалай тоннель малтаха хүдэлмэридэ тон эдэбхитэйгээр хабаадаһан Октябриин Революциин, Ажалай Улаан Тугай орденуудай кавалер Л. И. Базалий энэ нүхэнүүдые малтаха хүдэлмэридэ хабаадалсажа эхилбэ. Дуй дүршэлөө залуу проходчигуудта ехэл дуратайгаар дамжуулна. Тоннельнэ 27-дохи отрядай коллектив байгша оной эхинһээ даабаряа ходоодоо үлүүлжэ, олоной дундаһаа шалгаржа захалаа.

И. Н. Баженов, П. Ф. Турчинский, Э. Д. Цырендондуков болон бусадай хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективүүд даабаряа 145—150 процент дүүргэжэ, үшөөл һайн үрэ дүн туйлаха арга шадалтай байһанаа хэрэг дээрэнь харуулна.

Тус отрядай коллектив эбтэй эстэйгээр ажаллаһан дээрэһээ байгша ондо 100 метр нүхэ малтаха даабаряа болзорһоонь дүрбэн һараар урид дүүргэбэ. Партиин XXVI съездын шиидхэбэри үнэн сэхэ ажалаар бэелүүлэлсэжэ байһандаа урматайнууд.

Арбан нэгэдэхи түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө ажалай үндэр эршэ абаһан энэ отрядай бригаданууд мүнөөшье ажалайнгаа зали буурюулаагүй. Тэдэнэр мүнөө үшөө дахин дулаан байһан саг һамбаашалан, үбэлэй хүйтэнэй урда тээ бүри эршэмтэйгээр хүдэлжэ байнхай. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй уялганууд болон даабаринуудай болзорһоонь урид дүүргэгдэхэ байһаниие тэдэнэй мүнөө үеын эрхэ байдал бодотоор гэршэлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛЭЭ

Байгша ондо манай отделениин хонишод эхэ хонидоо үрэжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна. Тиигэншьегүй аргагүй. Юуб гэхэдэ, энэ хүдэлмэреэ ямараар үнгэргэһэнһөө ерэхэ жэлэй мяханай, тоһоной түсэб дулдыдаха байна бшуу.

Энэ жэлдэ бүхы дээрээ 4200 эхэ хони ороондо оруулха даабаритайбди. Тиимэһээ харюусалгатай кампанидаа эртээнһээ бэлдэжэ эхилээ һэмди. Искусственна аргаар үрэжүүлгэ хэхэ пунктнуудаа саг соогоо заһабарилаабди, хэрэгтэй болохо хэрэгсэлнүүд болон зэр зэмсэгээ элбэгээр асараабди. Техник-үрэжүүлэгшэднай бултадаа дахинаа шалгалта гаранхай. Иигэжэ энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ хараалһан болзортоо захалбабди. Һүүлэй мэдээгээр 500 гаран хонид үрэжүүлэгдээд байна. Илангаяа Иннокентий Михайлович Тапхаев, Бальжит Доржиевна Гатапова, Цырма Гончикова Гончикова гэгшэдэй даадаг отарануудта энэ ажал эмхитэйгээр ябуулагдана. Эдэ отарануудта үдэр соо 20—25 эхэ хони үрэжүүлэгдэнэ.

Отара бүхэндэ ототой эхэ хонидые бэдэрхэ 10 хуса асарагданхай. Хонишод тэдэндээ зеленко сабшажа, дураарнь эдюулнэ. Тэрэнэй хажуугаар толгой бүридэнь 1 килограмм холимог тэжээл үгэлсэнэ.

Ц. ЦЫРЕМПИЛОВА,
Хорин районой «Георгиевский» совхозой 3-дахи отделениин зоотехник.

АРБАН НЭГЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ЗОРИЛГОНУУД

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ДУТАБАШЬЕ, ЭКОНОМИКО УРГАХА

Энээнһээ урагша хүдэлмэриин хүсөөр бардам һайса хангагдадаг байһан ушар СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгэдэ туһа нэмэри болодог һэн. Жэшээнь, үнгэрһэн арбан жэлдэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоо 20 гаран миллионоор олошорһон, тиихэдэ һүүлэй табан жэл соо 11,2 миллионоор ургаһан байна. Гэхэтэй хамта үнгэрһэн жэлнүүд ажал хэжэ шадаха хүн зон арадай ажахыда горитойгоор нэмэхэ аабза гэжэ хүлеэлгэдэһэн үе саг байгаа. Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ оройдоол 3,3 миллион хүдэлмэришэн нэмэхэ, сашанхи хугасаада бүри үсөөнөөр ургаха байна.

Ажалай нөөсэ хүсэнэй элбэг эрхэ байдалда оронэй арадай ажахын хүгжэжэ байһан һаань, мүнөө тэдэнь ургахаяа болёо шахуу. Хангалгын һалбариин хурдан хүгжэлтые мүн лэ харазда абаха хэрэгтэй. Жэшээнь, 1979 ондо шэнэ ерэһэн хүдэлмэришэдэй хахад шахуу хубинь үйлэдбэридэ хабаагүй һалбарида ажалда ороо һэн. Тиихэдээ арбан нэгэдэхи табан жэлэй экономическа зорилгонуудые, тобшолон хэлэбэл, табан жэлэй туршада жэл бүри промышленна үйлэдбэриие таба ба тэрээнһээ дээшэ процентээр дээшэлүүлхэ асуудалые үйлэдбэриин һалбаринуудта хүдэлмэришэдэй тоогой зарим тэды үсөөрһэн ушарта шиидхэхэ болгодоно гэжэ хэлээ һаа, алдуу болохогүй.

Ажалай нөөсэ хүсэнүүдэй элбэг байһан 1970—1979 онуудай хугасаада промышленна продукци үйлэдбэрилгэ жэл бүри 7-һоо үлүү процентээр ургаһан юм. Тэрээнһээ гадна, хэдэ хэдэн экономическа шухала программа бэелүүлэгдэһэн байгаа гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тобшолон хэлэбэл, холын Хойто зүгэй, Сибириин болон Алас-Дурнын байгаалиин баялигуудые хурдан түргэнөөр ашаглажа эхилһэн байгаа. Бага ба дундуур хэмжээнэй һууриин газарнуудта үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые бодомжотой зүбөөр тааруулан табиха талаар ехэ юумэн хэгдэжэ, томо городуудай хэтэрхэй ехээр ургалтые зогсоохо арга олгоо.

Хүн зоной бүридэл ба хубилалтатай холбоотой асуудалнуудые түргөөр шиидхэжэрхихын аргагүй ааб даа. Тиимэ асуудал тушаа тусхайлан хэлэбэл, хүдэлмэриин хүсэнэй талаар эрилтэ хэрэглэмжын ба дурадхалай хоорондо эли бодо территориальна алгасал гарана. Жэшээнь, Прибалтикын республиканууд, РСФСР-эй олохон областьнууд экономическа талаараа ехэ хүсэтэй аад лэ, хүдэлмэришэдөөр дуталдадаг байна. Харин эндэ үхибүүдэй үсөөн түрэдэг ушар бодото байдалые бүришье хангалтагүй болгоно. Харин олон хүдэлмэришэдтэй Дунда Азиин, Закавказиин районуудта, демографуудай багсаамжалһанай ёһоор, хүн зонойнь тоо хойшодоо ургаха юм.

Ерээдүйдэ экономикын найдамтай ургалта хангахын тула оромнай ямар нөөсэнүүдые хэрэглэхэ болоноб? «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» дотор энэ асуудалда харюу үгтэнхэй. Дээрэ дурсагдаһан ажалай ба демографическа ушар шалтагаануудые хараада абажа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй экономическа хараа шэглэл найруулагдаһан байгаа. Элшэ хүсэнэй ба түүхэй эдүүдэй тон ехэ нөөсэтэй зүүн районуудта, тэрэшэлэн ажал хэжэ шадаха хүн зонойнь олошорхоор хүлеэгдэһэн районуудта экономике гол түлэб хүгжөөгдэхэ юм.

«Зүүн зүгэй районуудые хүгжөөлгэ» хадаа ниитын бүхы үйлэдбэриие эрилэмтэйгээр хүгжөөхэ, ерэхэ табан жэлэй ниитэ бодомжотой хүсэд тааралдана. Сибирь болон Алас-Дурнын сагай уларилай хүшэр хүндэ эрхэ байдалда байгаалиин нөөсэнүүдые ашаглахын ба шэнэ промышленна барилга хэхын тула түрүүшын үедэ тон ехэ мүнгэ зөөри гаргаха бологдоо. Гэбэшье энэ арга экономическа талаараа ашаа харюулна. Мүнөөнэй оньһон техникын үндэһэ һуури дээрэ байгаалиин баялигуудые ашаглахада, тиимэ олон хүдэлмэришэд хэрэгтэй болодоггүй. Тэрээнһээ гадна, Сибириие ашаглалгада һомологдоһон мүнгэн ашаг үрэтэй байна гэжэ батадхагдаа. Жэшээнь, Баруун Сибириин территориально-үйлэдбэриин комплексые барилгада 15 жэл соо 50 миллиард түхэриг һомологдоһон һаа, энэл хугасаада 116 миллиард түхэригэй ашаг олзо оруулаа. Бусад районуудтай сасуулхада, Сибирьтэ ажалай бүтээсэ 20—30 процентээр дээшэ юм.

Ажалай ба түүхэй эдүүдэй нөөсэнүүдэй зохидоор тааралдадаг оронoй зүүн районуудта (Дунда Ази, Казахстан) орёо һалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөхые арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдэ хараалагдана. Оронoй Европодохи хубида ба Ураалда хүдэлмэришэдэй дуталдажа байхада, үйлэдбэриин хүсэнүүдые бүри һайнаар хэрэглэһэнэй, эндэ ажалладаг хүдэлмэришэдэй тооe олошоруулангүй предприятинуудые һэльбэһэнэй ба техникыень шэнэлһэнэй ашаар экономикынь хүгжөөгдэхэ юм. Эндэ шэнэ промышленна барилга хэхые хоригдонхой. Тиин шэнэ табан жэлдэ арадай ажахыда хүдэлмэришэдэй тон үсөөнөөр нэмэхэ байхадашье, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар продукциин ургалтын 90 гаран процентые туйлаха гэһэн зорилго Гол шэглэлнүүд дотор тодорхойгоор табигданхай.

Хүдэлмэриин хүсые бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхын тула тэрэниие сүлөөлхэ арга олгохо хэдэ хэдэн бодото программа табигдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Гар ажал багаар хэрэглэдэг болохо программа тухай нэн түрүүн эндэ хэлэгдэнэ. Юуб гэбэл, зарим һалбаринуудта гар ажал үшөөл ехээр хэрэглэгдэдэг байһаар. Жэшээнь, оньһожоруулгын жэжэ хэрэгсэлнүүдэй дуталдадаг дээрэһээ барилгада хүдэлдэг 11 миллион хүнэй хахад шахууень гар ажал хэнэ. Тиихэдээ дүүргэлтэ шэмэглэлэй хүдэлмэри гол түлэб гараар бүтээгдэдэг. Оронoй промышленностиин үйлэдбэриин цехүүдтэхи ажалай «дэлхэйн эрхим стандартай» хэмжээндэ байдаг. Гэбэшье хамһабариин, ... рүүн ашаа тээхэ, ... ажалда оньһожоруулгын ... жээн 2,5 дахин доогуур ... на. Тиимэһээ хамһаб... ажалда олон хүдэлмэри... барижа байха баатай ... додог. Бүтээсэ ехэтэй, ... дээрэһээ бүри һайнаар ... дэдэг ажалда хүдэлхые... нүүдые сүлөөлхэ гээшэ ... нэгэдэхи табан жэлэй ... ально-экономическа ш... зорилго болоно.

Пенсионернүүдые хүдэ... дэ үргэнөөр хабаадуулха... ла материальна ба соци... таарамжатай зохид эрх... дал байгуулхые эконо... нууд дурадхана. Энэ ... манайда яһала ехэ арга ... ломжо бии. Ажабайдал... нөөнэй хэмжээе, элүүрые... гаалгын ба геронтологи... лалтануудые хараада аба... пенсидэ гараһан хүн... олонхинь һайнаар аж... аргатай. Пенсионер... ажаллуулхын тула яһала ... эрхэ байдал байгуулагда... Гэбэшье шиидхэгдээгүй ... далнууд үшөө бии ааб да...

Арбан нэгэдэхи табан ... лэй программаар хараал... һан экономическа, техни... ба социальна хэмжээн... хараада абаа һаа, хү... риин хүсэнэй дуталдаһан... ташье манай экономико... шэмтэйгээр ургаха юм ... тоолоожо болоно.

Вячеслав КОСТИК... АПН-эй шэнжэ...

...АМТЫН АЖАЛАЙ УРМА ЕХЭ

...ин XXVI съездын ...шийдхэбэринүүдые совет ...гүнзэгыгөөр ойл...харюусалгата уялга биб...үүдтэ даалгагдана гээ...шадай үзэл суртал... ухаанай болон эс... хүмүүжүүлгые һай...ын, совет хүнүүдэй по... болон ажалай эдэб...мэшлүүлхын тула нэн ...тэ-политическэ хү... библиотекэнүүд үр...длэгэрүүлхэ ёһотой бо...

...хүдэлмэрие тэдэбхи... талаар «Политическэ ...э — ажалшадта» гэ... Тарбагатайн түбэй ...орон бүхы библио...тэ үнгэргэгдэһэн бай...шэй замаар — ком... замаар» гэһэн аман ...Ехэ-Куналейдэ, Дээдэ..., «Партиин хүнүүд ...тэ» гэһэн номуудай ...-Хүйтэндэ, «Коммунис шэнэ замууд» гэһэн ...өөн Тарбагатайда бо...сад хэмжээ ябуулга...ной анхарал хандуул...

...е ажахын мэргэжэлтэд...ртийна органуудай сек...нуудтай хамта «Хүдөө ...дүй дүршэлые —ажа...» гэһэн тэмдэ зо...даһан «Мэргэжэлтын ...» бүхы библиотекэ... үнгэрөө юм. Ниитын ...үбэлжэлгын, хабарай ...үедэ хүдөө ажахын ...үрые олоной дунда ...үлхын тула һонирхол...хүдэлмэри библиотекарь...бүүлһан байна. ...ш бэлэдхэлгын үедэ ...ые, механизаторнуу...ющ ургуулагшадые но...муудай нүүдэл-библиотекэнүүд һайнаар хангана. Жэшээлхэдэ, «Тэжээл бэлэдхэл — хамтын хэрэг» гэһэн номуудай шэнжэлэл Тарбагатайн түбэй библиотекэ, «Бүхы таряагаа — гээлтэгүйгөөр» гэһэн хөөрэлдөө Ехэ-Куналейн библиотекэ үнгэргэһэн байна.

«Газарай залуу эзэд» гэһэн аман журналаа түбэй библиотекэ «Дружба» колхозой полевой стан дээрэ ажалшадай анхаралда һаяхан дурадхаа һэн. Эндэ колхозой ажалай залуу түрүүшүүлтэй, комсомол. залуушуулай коллективүүдэй дүй дүршэлтэй танилсуулһан байгаа.

Харин Тарбагатайн РЭС-тэ, районно больницада болон бусад эмхи зургаануудта, предприятинуудта «Мэдээсэлэй үдэрнүүдые» түбэй библиотекэ үнгэргэнэ. Жэшээлхэдэ, «Энергетикэдэ зорюулагдаһан шэнэ номууд», «Автомобилиднүүдые заһабарилга ба ашаглалга», «Кондитерскэ үйлэдбэриин үрэ ба шанар» гэхэ мэтэ мэдээсэлнүүдые тэдэндэ дурадханабди.

Партиин XXVI съездын материалнууд соо байгаалиие аршалан хамгаалха, хүнэй элүүр энхые сахиха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Тиимэһээ эдэ асуудалнуудта зорюулагдаһан олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Тоолон хэлэбэл, «Байгаалиие хамгаалга — олониитын хэрэг» гэһэн арбан хоног Барыкино нютагта, «Хүн ба байгаали» гэһэн выставкэ олонхи библиотекэнүүдтэ эмхидхэгдэнэ.

Совет хүнүүдые гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлгэ хадаа библиотекэнүүдэй гол зорилго гэһэн эрилтэ партиин съезд дээрэ табигдаа һэн. Тиимэһээ искусствада зорюулагдаһан арбан хоног манай библиотекэнүүдтэ үнгэргэгдөө юм. Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейтэй хамта Буряадай республикын уран зураашадай зурагуудай выставкэ үнгэргэгдэжэ, Ехэ-Куналейн хүн зон тэдэнтэй танилсаа юм.

Шэнэ хүниие болбосоруулан хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ уран зохёолой үүргэ ехэ гээшэ. Мүн уран һайханай литературые олоной дунда нэбтэрүүлхэ хүдэлмэридэ бидэ ехэ анхарал хандуулжа, һонирхолтой номуудай элдэб выставкэ-харалгануудые, литературна үдэшэнүүдые, уншагшадай конференцинүүдые үнгэргэнэбди.

«Арбан нэгэдэхи табан жэл соо манай нютаг», «Алдарта Байгал — арюухан далай» гэхэ мэтын номуудай выставкэнүүдые хизаар ороноо шэнжэлэлгэдэ зорюулнабди.

Түбэй библиотекэдэ үнгэрэгдэһэн һонирхолгой, зурхэ хүдэлгэмэ хэмжээ ябуулга тухай хөөрэхэ дурам хүрэнэ. Тарбагатайн дунда һургуулитай хамта Н. Лимоновой «Память сердца» гэһэн номоор конференци үнгэргөөбди. Николай Лимоновой олон нүхэдэй нэгэн журналист Л. Мельникова энэ уулзалгада уригдаһан байна. «Мүнөө үеын Корчагинай» гайхамшагта ажабайдал тухай уншагшадтамнай тэрэ хөөрэжэ үгөө юм.

Пропагандистнуудта, политинформаторнуудта, агитаторнуудта, хүдөөгэй техническэ мэргэжэлэй училищиин, дунда һургуулиин багшанарта манай библиотекэнүүд ехэ туһаламжа хүргэнэ гэжэ тэмдэглэмээр. Энэ талаар мэдээсэлэй үдэрнүүд, выставкэ-харалганууд үнгэргэгдэнэ.

Түбэй гуримаар хүдэлдэг районно библиотекын үүргэ ехэ. Юундэб гэхэдэ, тэрэмнай хүдөөгэй библиотекэнүүдэй методическа түб болоно бшуу. Һара бүхэндэ семинар-зүблөөнүүдые үнгэргэнэбди, ЦБС-эй библиотекарьнүүдэй дунда мэргэжэлээрээ уридлагшадай конкурс болоһон юм. Эндэ олон библиотекарьнүүд шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн байна.

Районно библиотекын методическа таһаг элдэб хэмжээ ябуулгануудай найруулгануудые хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ эльгээжэ байдаг. Энэ таһагай методист В. М. Михалева бэрхээр ажаллана гэжэ тэмдэглэхээр.

ЦБС-эй номуудай сангые бүридүүлхэ, литературые бүлэг бүлэгөөрнь хубаагаад, хүдөөгэй библиотекэнүүдтэ эльгээхэ хүдэлмэрие тус таһаг бэелүүлнэ гээшэ. Байгша оной 9 һарын турша соо 7566 хэһэг номууд ябтажа, бүридхэгдэн хубаагдажа, бүхы библиотекэнүүдээр тараагдаа юм. Мүн энэ болзор соо 9034 хүниие хангажа, 23200 номуудые уншагшад хэрэглэһэн байна.

Партиин съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, амжалтатайгаар хүдэлжэ байһан Ехэ-Куналейн библиотекын таһагые даагша Н. И. Сухова, Доодо-Саянтын библиотекын таһагые даагша Н. Е. Черноярова гэгшэдые омогорхон «Колхозой партийна эмхитэй, нютагайнгаа дунда һургуулитай нягта холбоо Ехэ-Куналейн библиотекэ байгууланхай юм. Элдэб олон хэмжээ ябуулгануудые формэнүүдэй һаалишадтай, уншагшадтай үнгэргэһэнэйнгөө түлөө Н. И. Сухова нэгэтэ бэшэ шагнагдаһан, дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна. Библиотекэдэ 25 жэл соо хүдэлһэн Нина Ермиловна Черноярова КПСС-эй обкомой, Соёлой министерствын, КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Би өөрөө хорин жэл соо энэ библиотекэдэ хүдэлнэ гээшэб. Анхандаа библиотекэ бүхэн өөрынгөө хүдэлмэрие урдаа хараад, харюусалгань, мүн уялгань бага байгаа юм. Харин мүнөө түбэй гуримай библиотекэнүүдэй байгуулалта хадаа уншагшадые бүри һайн шанартайгаар хангаха хэрэгтэ туһална гэжэ эли ха юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын тула манай Тарбагатайн ЦБС-эй библиотекэнүүд оролдолго гаргаха гэжэ гүйсэд найдуулнаб. КПСС-эй XXVI съездын эрилтын ёһоор, «Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ болон эрдэм техникын дэбжэлтэдэ библиотекэнүүдэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, уншагшадые һайнаар хангаха гээшэ манай хамтын нангин уялга мүн,

А. ЧЕБУНИНА,
Улаан-Үдын районой Тарбагатайн түбэй библиотекын директор, Буряадай АССР-эй соёлой табьяата хүдэлмэрилэгшэ.

...Ивановна Ангапова ...Васильевна Анцупова ...ори гаран жэлэй тур...үнүүдэй элүүрые хам... һайн һайхан хэрэгтэ ...сэ шадалаа зорюулжа ... Мүнөө тэдэ хоёр рес...анска больницын нев...ска отделенидэ хү... Бэрхэ, дүршэл ехэтэй ...уд үбшэнтэниие сэг ... һайнаар эмшэлхые ... зүрхэнһөө оролдодог

...АГ ДЭЭРЭ: Э. И. Ан... Л. В. Анцупова.
...ШУЛУНОВОЙ фото.

Уласхоорондын шэнжэлэл

БАТА БЭХИ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Үнгэрһэн долоон хоногой үйлэ хэрэгүүд дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай политикын залан сэхэ байлгын шэнэ толотомо гэршэ, шахардуу байдалые һуларуулгын, буу зэбсэгүүдые хуряалгын, оухы гүрэнүүдэй хоорондо эб найрамдалта харилсаа холбоо тогтоолгын хэрэгтэ манай ороной хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байлгын гэршэ болобо. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ООН-ой Генеральна Ассамблейн трибуна дээрэһээ 155 ороной түлөөлэгшэдэй урда үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд дотор саашадань хүгжөөгдэһэн Совет гүрэнэй эб найрамдалта ленинскэ гадаадын политическэ хараа шугамые гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн байна. Уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудаар съездын бүхэли хэдэн дурадхалнуудые оруулжа, дэлхэйн хүн зоной дунда үргэнөөр һайшаагдаһаниинь мэдээжэ. Имагтал эдэ бүгэдэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сесси дээрэ СССР-эй делегациин гаргаһан шэнэ совет үүсхэлнүүдэй гол шэглэл болоһон байха юм.

Тусхайлбал, ядерна буу зэбсэгүүдые түрүүлэн хэрэглэһэн гүрэнүүд болон гүрэнэй ажал ябуулагшад хүн түрэлтэндэ эсэргүү айхабтар муухай гэмтэ ябуулга хэхэ байна гэжэ һүлдэ ехэтэйгээр соносхоһон деклараци Генеральна Ассамблейн баталан абахыень Советскэ Союз дурадхаһан байгаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалга зогсоогдожо, хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаар, үнэн сэхэ ба адли тэгшэ эрхэтэй хөөрэлдөөнүүдэй ашаар гэдэргэнь эрьюулэгдэхэ ёһотой гэжэ деклараци проект дотор тэмдэглэгдэнэ.

СССР-эй эб найрамдалта дурадхалнууд бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр һайшаагдаба. Эдэнь «уласхоорондын байдалые һайжаруулха, сэрэгэй аюулые зайсуулан сараха хүсэл эрмэлзэлээр нэбтэрэнхэй» байна гэжэ Чехословакиин «Руде право» газетэ бэшэнэ. «Совет үүсхэлнүүд бүхы хүн түрэлтэнэй нангин хүсэл эрмэлзэлгэнүүдтэ харюусана. Тэдэ ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэнхэй», — гэжэ ДРА-гай гадаадын хэрэгүүдэй министр Ш. М. Дост тэмдэглээ. «Стратегическэ ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай США-тай хөөрэлдөөнүүдээ һэргээхээр Советскэ Союз үнинэй бэлэн юм. США-тай хёморхо бэшэ, харин бүтэмжэтэй һайн харилсаа холбоо тогтоохые СССР оролдоно», — гээд Кипрэй «Харавги» газетэ заана. «Совет гадаадын хэрэгүүдэй министр хэлэһэн үгынгөө гол хубиие буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха эгээн шухала асуудалнуудта, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха хөөрэлдөөнүүдтэ зорюулба», — гэжэ Лондоной «Таймс» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ Советскэ Союз бүгэдэ ниитын эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн бүтэмжэтэй һайн, шухала дурадхалнуудые оруулаа гэжэ дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитэ тоолоно.

АЖАЛША АМЕРИКЭ БУРУУШААНА

«Һайнаар ажаһууха эрхыень хүнүүдһээ хаһадаг энэ засаг захиргаанда бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ дураа гутанаб! Арад зоной аша туһада мүнгэ зөөри багаар һомолжо, сэрэгэй гаргашануудаа үргэдхэжэ байһан захиргаанда дураа гутанаб!» — гэжэ США-гай авиадиспетчернүүдэй профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн С. Уэллаерт Рейганэй захиргаанай бэелүүлжэ байдаг политикые буруушааха талаар Вашингтондо үнгэргэгдэһэн асари ехэ жагсаал дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Табин жэлэй турша соо, гушаад онуудай эхинэй үлэсхэлэн хооһон байдалай үеһөө хойшо, орон дотор иимэ олон американецуудай буруушаалгын тэмсэл болоогүй юм гэжэ «Вашингтон пост» газетэ сэхэ руунь мэдэрнэ.

Сагаан байшангай мүнөөнэй «эзэн» найма һара хүрэхэгүй саг соо засаг барижа байна. Иимэ богонихон болзор соо американ нэгэшье президент оронойнгоо арад зоной дунда иимэ ехээр хүндэеэ бууруулаагүй байха. Тиихэдэ үргэн ниитэ американецуудай аша туһада зүрюу харша дайн байлдаанда нэгэшье захиргаан иимэ үргэнөөр бэлэдхэл хээгүй юм. Мүнөөнэй Вашингтоной удамаршадта олохон юумэниинь ой ухаанда орошогүй байна: сэрэгэй гаргашанууд туйлай ехээр нэмэжэ, ойрын табан жэлэй турша соо 1,5 триллион долларто хүрэхэ, социальна программануудта ахир тулюур мүнгэ зөөри һомологдохо.

Социальна страховани тухай хуулиин гаргагдаһанһаа хойшо 46 жэлэй турша соо үшөө нэгэшье президент тэрээндэ заһабари оруулха тухай бодомжолоогүй юм гэжэ пенсионернүүдэй национальна соведэй хүтэлбэрилэгшэ Дж. Клейман мэдүүлбэ. Мүнөө үбгэд, хүгшэдтэ, үбшэнтэндэ гүрэнһөө үгтэдэг ахир багахан мүнгэн болюулагдахань лэ. Һуралсалда табигдаһан правительственна һомололгонуудые яаха аргагүй ехээр хороолго, мэргэжэл олгохо тухай гүрэнэй программые усадхалга ажабайдалда һууриия олохо гэһэн олон миллион хүүүд, басагадай һүүлшын этигэл найдалые һалгааһан байха юм. Имагтал сентябрь һарын түрүүшын долоон хоногой турша соо американ ажалай биржэнүүдтэ зогсогшодой оошор 62.000 хүнөөр олошороо. Экономическа арга боломжонуудай талаар зүбшэлэлгын соведэй баримта мэдээнүүдэй ёһоор, Рейганэй политикаһаа уламжалан, мүнөө «үгытэй ядуу байдалтай» гэжэ хууляар мэдэрэгдэһэн американецуудай тоо 25 миллион хүнһөө 55 миллион хүрэтэр ургахадаа магадгүй. Горнягуудай нэгэдэмэл профсоюзай түрүүлэгшэ С. Черчиин хэлэһэнэй ёһоор, «үгытэйшүүлые дарлан мүлжэжэ, баяшуулые улам баяжуулһан программынгаа түлөө Рейган эсэсэй эсэстэ харюусаха зэргэтэй».

Энэ долоон хоногой үйлэ хэрэгүүд эгээлэй юрын хүнүүдэй президентдэ этигэл найдалаа баража, яаха аргагүйгөөр дураа гутажа байһыень элирхэйлэн харуулба гэжэ американ хэблэл Вашингтондо болоһон жагсаалые, мүн һүүлэй үдэрнүүдтэ Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Денвер болон США-гай бусад олон хотонуудта үнгэргэгдэһэн олоной хабаадалгатай тэмсэлые тайлбарилан бэшэнэ. Хүдэлмэриин газарые олошоруулхын орондо «МХ» түхэлэй баллистическэ ракетэнүүдые, уһан доогуур ябадаг «Трайдент» гэжэ ядерна онгосонуудые бүтээжэ, һургуулинуудай орондо хүн зониие олоор алаха хюдаха зорилготой шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээжэ байхадань, бидэ хайша хэрэгээр хаража байхагүйбди гэжэ Вашингтондохи жагсаалда хабаадагшад эрид шангаар мэдүүлһэн байна гээд «Дейли уорлд» газетэ бэшэнэ.

Рейганэй засаг захиргаанда эсэргүү тэмсэлдэ Вашингтоной жагсаал эхи табиһан байна. Һунгалтын үедэ Рейганиие дэмжэһэншье хүнүүд мүнөө жагсаалда хабаадаха ушартай болобо гэжэ США-да тоологдоно.

КОЛОНИЗАТОРНУУД ТЭХЭРИН БУСАХАНЬ ГҮ?

Великобританиин обороной министр Дж. Нотт түрүүтэй Англиин сэрэгэй делегаци энэ неделидэ Египет болон Иорданида ерэһэн байха юм. Хэдэ хэдэн ушар шалтагануудаараа энэ делегациин ерэлгэ политическэ шэнжэлэгшэдэй анхарал татаһан байна.

Араб арадуудай национально-сүлөөлэлгын тэмсэлэй сохилтонуудаар Дүтын Зүүн зүгтэ алдаһан экономическа ба сэрэгэй байдалаа бусаахые найдажа, Великобританиин консервативна правительство эдэбхитэй ябуулгануудые хэжэ байна гээд Ноттын дэншэлгэ түбхын түрүүлэн эли бодоор харуулба. Бэеэ даа-пан байдалтай болохын түлөө египет арадай хэдэн арбаад жэлэн турша соо эршэмтэйгээр тэмсэһэнэй ашаар Англиин һүүлшын солдадай Египедэй газар дайда дээрэһээ 1956 ондо гаража ошохо баатай болоһониинь мэдээжэ. Удаан саг соо орон бэеэ дааһан байдалда хүгжэһэн байгаа. Энэ районд Англиин дарлан мүлжэлгын үе саг эрьелтэгүйгөөр үнгэрэн ошобо ха гэжэ һанахаар бэлэй.

Теэд мүнөөнэй Египедтэ тад ондоо байдал тохёолдонхой. Араб оронуудай дунда гансаардахадаа, Сададай засаг захиргаан египет арадай хоротон дайсадһаа — Израилиин сионистнууд болон США-гай империалистнуудһаа туһаламжа, дэмжэлгэ эринэ. Харата муухайгаар дарлуулжа байһан ушарай Дүтын Зүүн зүгтэ үшөөл мартагдаагүй байхада, тэрэ урдынгаа эзэдтэй — колониальна гүрэнтэй үгэсөө хэхээр бэлэн байһанаа харуулба бшуу.

Кипрэй «Аль-Ахрам» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Англиин танкнуудые Египедтэ худалдаха тухай, артиллериин буу зэбсэгүүд болон сэрэгэй бусад техникые хамтаараа үйлэдбэрилхэ тухай Каир болон Лондон үгэеэ ойлголсоһон байна. Англо-египедэй хөөрэлдөөнүүдэй удхаһаа ойлгоходо, энэ орондо, мүн Дүтын Зүүн зүгтэхи бусад гүрэнүүдтэ буу зэбсэгүүдээ худалдахадаа, Египедые һамбаашалан хэрэглэхые Лондон хараална бшуу.

Англиин «ХОК» гэжэ реактивна истребительнүүд-бомбардировщигуудые Аммандa худалдаха тухай, Иорданиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй офицернүүдые Англида һурган бэлдэхэ тухай үгэеэ ойлголсолгоор Англиин делегациин Иорданида ерэлгэ түгэсэһэн байна. «Нимрод» түхэлэй тагнуулай самолёдуудые Саудовска Аравида худалдахаар Лондоной бэлэн байһан тухай Нотт мүн лэ мэдүүлбэ. Тодорхойлон хэлэбэл, Дүтын Зүүн зүгтэхи хэдэ хэдэн оронуудай хүтэлбэрилэгшэдые үгэдөө оруулха ябадал иигэжэ үргэнөөр бэелүүлэгдэнэ.

Энэ районoхи байдалаа бэхижүүлхэтэеэ хамта, Великобритани тэндэ сэрэгэй хүсэнүүдээ үргэдхэнэ бшуу. Персидскэ тохойдо, Номгон далай дээрэ Англиин сэрэгэй корабльнууд олоор татагданхай. Ази түбидэхи Англиин союзнигуудта мүнөөнэй буу зэбсэг ехээр худалдагдана.

В. МАТЯШ,
Е. ШЕВЕЛЕВ,
Ю. ЛОПАТИН.
(ТАСС).

Социалис оронуудаар

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

БЕРЛИН. Боро нүүрһэ малтан абадаг комбинадай коллектив республика дотор дэлгэрһэн алмалтын түлөө мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ дабшана. Имагтал энэ нүүрһэн дээрэ хүдэлдэг ТЭЦ-үүд орон дотор хэрэглэгдэдэг бүхы элшэ хүсэнэй 80 шахуу процентыень үйлэдбэрилнэ бшуу. Тиихэдэ орон дотор үйлэдбэрилэгдэдэг элшэ хүсэнэй 17 процентые хэрэглэжэ байдаг шулуу нүүрһэнэй промышленностиин томо томо предприятинуудта тэрэниие гаргашалгын нормонууд шэнэлэгдээ.

Жэлэй эхинһээ хойшо тонно шулуу нүүрһэ малтан абалгада гаргашалагдадаг элшэ хүсэнэй хэмжээн дундаа зэргээр 0,3 киловатт-часаар хороогдоо. Энэмнай бага бэшэ гээшэ. Юуб гэхэдэ, боро шулуу нүүрһэ малтан абаха эрхэ байдал жэл бүри орёо боложо байнхай.

Котбус округтохи «Зенфтенберг» гэжэ боро нүүрһэ малтан абадаг комбинадай жэшээ эндэ дурдамаар. Орон доторсо эгээн томо гэжэ тоологдодог тус предприяти байгша оной август һарада 3,5 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэ алмажа шадаа.

ТҮРҮҮШЫН ПРОДУКЦИ

УЛААН-БААТАР. Советскэ Союзай туһаламжаар бодхоогдоһон Эрдэнэт хотодохи хибэсэй комбинат түрүүшынгээ продукци үйлэдбэрилэн гаргажа, ороной жасада эльгээбэ. Монгол орон ба РСФСР хоёрой хоорондо хани ёһоной харилсаа тогтоохо тухай түрүүшын хэлсээндэ гарай табигдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ габшагай ажалай вахтада жагсажа, гээгдэгшэдгүйгөөр хүдэлхэбди, эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилхын түлөө тэмсэхэбди гэһэн уялга коллектив баталан абаба. Монгол ажалшадта совет мэргэжэлтэд горитой туһаламжа үзүүлнэ. Баян дүй дүршэлөө дамжуулан үгэнэ, ажалай түрүү онол аргануудта һургана, шэнэ техникэ шудалхадань туһална.

РУМЫНИИН ХҮН ЗОНОЙ ТОО

БУХАРЕСТ. Һүүлэй мэдээгээр Румыниин хүн зоной тоо 22,3 миллиондо хүрэбэ. 1990 ондо республикада дүн хамта 25 миллион хүн ажаһууха гэжэ Аджерпресс агентство мэдээсэнэ.

(ТАСС).

• ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАҺАА

...ИТТЕРАНАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

...РИЖ. Францин респ...ын президент Ф. Митт...ронэй толгойлогшоор ...даһанһаа хойшо түрүү... пресс-конференциие ...скэ ордондо үнгэргөө. ...ушаһан даб дээрэхи ...эгэ ба асуудалнуудта ...нууд дотороо дотоо...олитикын гол шухала ...нууд дээрэ, илангаяа ...ическа ба социальна, ... уласхоорондын хэ...ж асуудалнууд дээрэ ...нт тогтобо.

Миттеран оронойнгоо ...ическа хүгжэлтэ тухай ...дээ, промышленна үй...алгын талаар 1982 он... процентын ургалта хан... зорилго табигдана гээд, ... түйлаха бэрхэтэй ...жэ тэмдэглээ. Фран...ай ажабайдалда муу...үлөөлдэг хүдэлмэригүй...эй, саарһан мүнгэнэй ...үналгатай тэмсэл тол...омнай болоно гэжэ пра...ство тоолоно. Олохон ...ууд элдэб юумэнэй ...сэнгүүдэй хүндэрэлгөөр ...рэнхэй». Энэ жэлдэ эл...эрэгсэлнүүдэй сэн 14 ...тээр хүндэрхэ, —гэжэ ...бэ.

...омышленна тон томо бү...үйлэдбэринүүд ба кре... банкнуудые гүрэнэй ...дэ оруулалгын удха ша... президент тусхайлан ...лээ.

Капиталын хамтадхагдажа, уласхоорондын монополинууд болоһон гү, али болохые тэгүүлдэг предприятинуудай гүрэнэй мэдэлдэ оруулагдаа һаань, национальна ашаг туһада харюусахаар шиидхэбэринүүдые хэрэгсээхэгүй ябадал тохёолдуулдаг экономическа, тиимэ болохолоороо — политическэшье засаггүй байгаа һаань, таараха шухала гээд тоолохыемни баадхана гэжэ президент тэмдэглэбэ.

Ф. Миттеран уласхоорондын байдал тушаа тогтохо зуураа, Сальвадорто юунэй боложо байһан тухай хэлээ. Франко-мексикан хамтын мэдүүлгэ хадаа Сальвадорой улад зониие үгы хэхэ һанаашалгатай хюдалга эсэслэн зайсуулха, тэрэнэй тулада хунтые буруушаагша арад түмэнэй хүдэлөөнэй үргэдэн бадаржа байһыень мэдэрхэ шухала гэжэ харуулха зорилготой ябуулга болоно гэбэ.

Хүгжэжэ байгаа оронуудтай харилсаанда Франци онсо анхарал хандуулха хүсэлэнтэй гэжэ президент тэмдэглэнэ. Мүнөө тэдэ оронуудай 600 миллион эрэшүүл болон эхэнэрнүүд, илангаяа үхибүүд тон ядуу тулюур байдалтай байна. Энэ зуун жэлэй эсэс тээшэ тэдэнэй тоо миллиард хүрэтэр нэмэжэ магад. Тиимэһээ шэнэ, бүри таарамжатай уласхоорондын харилсаанай тогтоогдохые, тэрэ тоодо түүхэй эдүүдэй сэнгүүдэй үнэхөөр тогтууритай байхыень Франци хүсэнэ.

Зүүн ба баруун тээхи оронуудай харилсаан тухай хэлэхэдээ, Ф. Миттеран иигэжэ мэдүүлбэ: «дайлалдахые хүсэнэ», «эзэрхэг түримхэй» һанаашалга Советскэ Союзда байхагүй гээд һананаб. «Энэ хадаа дайнай үедэ ехэ гасалан, зүдэрэл үзэһэн агууехэ арад болоно» гэжэ тусхайлан тэмдэглээ.

Франци али али талада ашатай туһатай харилсаа Советскэ Союзтай, Зүүн Европын бусад оронуудтай хангахые хүсэнэ гэжэ президент мэдүүлбэ. Эдэ оронуудай арадууд манай ороной арадтай үнинһөө хойшо хани холбоотой байһыень мартанагүйб. Энэ хани барисаанай үлэхын, хэрбээ шухала болоо һаань—тэрэниие бэхижүүлхын тула али бүхы оролдолго гаргахаб гэбэ.

Стратегическэ тэнсүүри наада захань 1984—1985 онууд болотор дэлхэй дээрэ үлэхэ гээд этигэжэ байһанаа Ф. Миттеран элирхэйлээ. Гэхэ зуура бодото баримтануудта зүришэн, США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй баталамжые үндэһэ болгон, сэрэгэй талаар булюу болохые Советскэ Союз хүсэнэ гэһэншүүгээр харуулха һэдэлгэ гаргаба. Советскэ Союз, тэрэнэй союзнигууд «дэлхэй дээрэ булюу хүсэтэй болохо арга агшан зуура олгохоор хэрэгсэлнүүдые» мэдэлдээ оруулжа магад гэһэн ушар удхагүй багсаамжануудые үндэһэ болгон, Ф. Миттеран мүнөөнэй стратегическэ тэнсүүриие эдэхэ, сэрэгэй талаар булюу болохо гэдэг США-гай һанаашалгые, үнэндөө, дэмжэһэн, баруун тээхи оронуудай зүгһөө яаралтайгаар абтаха сэрэгэй түхэл шэнжэтэй хэмжээнүүдые сагааруулха гэжэ һэдэһэн байна. Өөрынгөө хараа бодолые тайлбарилхадаа, «Би хүсэнүүдэй нэгэл можо ба гуримда хамааданаб, тэрэнээ хубилгахагүйб», —гэжэ хэлэбэ.

Францида «нейтронно зэбсэг бүтээхэ шэнжэлхы хүдэлмэри хэгдэжэ үргэлжэлһөөр», «тиимэ шэнжэлгын талаар холо урагшаа дабшанхайбди» гэжэ пресс-конференциин үедэ президент лаблан баталаа. Гэхэ зуура, нейтронно зэбсэг мүнөө хэрэгтэй болохогүй гээд Франци тоолоно, тиимэһээ тэрэниие бүтээхэгүй байха» гэбэ.

«ГУРИМШУУЛГЫН» ПРОГРАММА БУРУУ ҺУРЭЖЭ БАЙНХАЙ

...КИН. Хуулита мэдээ... ёһоор, экономическа ...гүүдэйнь «муу бай...дээрһээ Хитадай дүр...нга 500 гаран промыш... предприяти байгша ...зургаан һарын турша ...хаагдаа. «Экономическа ...шуулга» гэдэгэй үндэ... бэелүүлэгдэжэ байгаа эдэ ...нууд түбхын түрүүн ...уудай хүн зоной ажал...ын асуудалые бүри ...түбэгтэй болгоно. Мү...ень орон доторхи ажал...үлэй тоо 30 миллион...ортожо байнхай.

...зуура тон олонхи ... экономическа та... шухала болоһон дээрэ... предприятинууд хаагда...бэшэ (Хитадай хэблэл ...эжэ тайлбарилха һэдэл...ргадаг), харин элшэ хү... ехээр дуталдаһанһаа ...хаална. «Жэньминь ...бао» газетын мэдэрһэнэй ёһоор, мүнөө олохон предприятинууд түлишөөр, электрын элшэ хүсөөр тон дутамаг хангагдана. Юрэнхыдөө, тэдэ үйлэдбэринүүд нэделиин гурба-дүрбэн үдэрыень ажалгүй байха ушартай болоно. Жэшээлэн хэлэбэл, үнгэрэгшэ жэлдэ орон дотор электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ хороһон байгаа, харин 1981 ондо ямаршье ургалта болохоор түсэблэгдэнэгүй. Предприятинуудай хүдэлмэриин зогсоогдоходо, олон миллион ажалшад хоолойгоо тэжээхэ мүнгэ, зөөригүй үлэхэһөө гадна, мүн экономикодо айхабтар ехэ хохидол ушарна. Хэбэй провинциин металлургическа предприятинуудай нэгэнэй хаагдаһанай хойшолонгуудые газетэнүүд һаяхан дурдаа. Тэндэ 1400 хүн хүдэлмэрилдэг байһан юм ха. Үйлэдбэрилгэ болюулха тухай захиралта абаһан хүдэлмэришэд тэрэ дары цехүүдһээ гаража ябашаһан байгаа. Пеэшэнгүүд дотор орхигдоһон хайламал металл амһартыень хэрэглэхээр бэшэ болгоо. Тэрэшэлэн ашаагаа буулгагдаагүй коксово батарейнууд мүн лэ орхигдоһон байба. Эдэнь айхабтар ехэ гарза хохидол ушаруулаа. Тэрээнһээ гадна, саашадаа яһала хэрэтлэгдэжэ боломоор түхеэрэлгэнүүд — дизельнэ мотоорнууд, транспортын хэрэгсэлнүүд, бусад техникэ, бэлэн продукциин үлэгдэлнүүд металломой сэнгээр бусадта худалдагдаһан байна.

«Пекин ревью» гэдэг неделиин бүриин журналай лаблан дурдаһанай ёһоор, мүнөөнэй «гуримшуулга» «табан жэлһээ доошо бэшэ, магад дээшэшье» болзор соо үргэлжэлхэ янзатай.

Байдалайнь хэм хэмжээнэй дээшэлдэггүй олониитэ ажалшадта эдэ бүгэдэнь ехэ хохидол ушаруулна. Мүнөөнэй «стратеги» ажабайдалые сэрэгэй гуримда оруулһанай үндэһөөр «ехэ хүсэтэй» Хитадые бүридүүлхэ зорилготой, харин промышленностиин, илангаяа тэрэнэй граждан һалбаринуудай үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ асуудалые шиидхэлгэ олон жэлэй туршада унжагайржа байнхай. Энээнтэй дашарамдуулан, ООН-ой бүридхэлэй мэдээнүүдэй ёһоор, хүн бүхэндэнь хүртэдэг национальна олзын талаар Хитад дэлхэй дээрэ 125-дахи һуури, харин сэрэгэй гаргашануудай талаар гурбадахи һуури эзэлнэ гэжэ һануулбал, ойлгосотой болохо.

Израилиин эзэмдэлгын засагаархид араб оронуудай дайлан абаһан газар дээрээ сэрэгүүдээ асаржа түбхинүүлнэ.

Эзэмдэгшэд Палестиныг араб арадые гаршална, элдэб янзаар тэдэниие занана, хуули буса ябуулгануудые хэнэ. Израиль Дүтын Зүүн зүгэй зүрилдөөтэ асуудалые зүб ёһоор шиидхэхэ хэрэгтэ һаад татана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эль-Халиль (Хеброн) городой районуудай нэгэндэ байрлаһан солдадууд.

Камера Пресс— ТАСС-ай фото.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

„СЕРПИОНОЙ ТАРЯАЛАН“

Шэнэ-Бэрээн тосхоной түб үйлсын нэгэ гэрэй хажуугаар гарахадаа, дурасхаалай самбар абаһаар анхармаар: «Эндэ суута таряашан, Социалис Ажалай Герой Серпион Кириллович Киселев (1892—1967 онууд) ажаһууһан» гээд алтан үзэгүүдээр тодоор һиилэгдэнхэй. Энэ гэртэ С. К. Киселев һүүлэй гушан жэлэй туршада ажаһууһан юм. Дурасхаалай нүтөөдэ самбар дээрэнь иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Ганса хоолосой ургажа байһан газарта хоёрые, ганса ногооной ургаһан газарта хоёрые ургуулһан хүн гээшэ хүн түрэлтэнэй баяр баясхаланда хүртэхэл. К. Тимирязев».

Колхозой правлени Социалис Ажалай Геройн нэрэмжэтэ шан тогтоогоо һэн. Һайнаар ажаллажа, таряа хурьяалгада эрхим һайн дүн туйлаһан хүн энэ шанда хүртэдэг заншалтай.

1980 оной сентябрь һарада «Гигант» колхозой байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн гүйсэхэдэ, С. К. Киселевой дүрэ зурагтай хүшөө нээгдээ һэн.

Үндэр нэрэ хүндэдэ хүртэһэн хүнэй ажал, хэрэгүүдээр урмашамаар даа. «Гигант» колхозой газар дайда саг үргэлжэ ган гасуурта нэрбэгдэдэг, элһэтэ талаар хүүрай һалхин хайра гамгүй үлеэжэ, бүхы ургаса хосороодог бэлэй. Гэбэшье сагай уларилай таарамжагүй байдалые дабажа, ургасын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, оролдолгоёо зорюулха хэрэгтэй байгаа. Таряашад энэ зорилгоор элдэб аргануудые хэрэглэжэ, тодорхой дүй дүршэлтэй болоо һэн юм. Гол түлэб шииг нойто тогтоохо, малай наг шэбхээр үтэгжүүлгэ хэхэ, хүрьһэндэ үнэһэ оруулха талаар онсо оролдолго гаргадаг һэн.

С. К. Киселев олоһон дүй дүршэлөөрөө, мэдэсээрээ хизаарладаггүй, харин эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажалай шэнэ арга боломжонуудые бэдэрдэг байһан гээшэ.

Байгал шадархи үбэл саһаар тиимэшье элбэг бэшэ гэжэ мэдээжэ. Гэбэшье С. К. Киселевой бригада тусхай хорёонуудые барижа, поли дээрээ саһа тогтоодог, суглуулдаг һэн. Шэрүүн хүйтэн үдэр уһа гол дээрэ мүльһэ хэмхэлжэ, поли тээшэ зөөдэг байгаа. Мүн һайрамай уһа тогтоохын тула сөөрэмүүдые баридаг бэлэй. «Серпионой сөөрэм» гэжэ хүн зон мүнөөшье хэлсэдэг юм. Үбэлдөө, эртын хабараар малай наг шэбхэ, бусадшье үтэгжүүлгэ полинуудта гаргадаг һэн. Таряа тарилгын урда Серпион Кирилловичэй бригадынхид айлһаа айлда ябажа суглуулһан үнэһэеэ газарай хүрьһэндэ оруулдаг байгаа.

Хабартаа ажалай бурьялма халуун хаһа эхилдэг гээшэ. Техникын дуталдадаг байһан дээрэһээ полиин хүрьһэн үндэртэй, набтартай, болдог солдогтой бэлэй. С. К. Киселев гартаа хүрзэ абажа, болдогхонуудые тэгшэлдэг, газараа шииг нойтоор жэгдэ үндалуулхын түлөө оролдодог һэн.

Серпион Кириллович түрэл газартаа үнэн зүрхэнһөө дуратай байгаа. Һайнаар үтэгжүүлэгдэжэ уһалагдаһан газарта Байгал шадар хэзээдэшье ургаагүй баян ургаса ургуулагдаһан юм. Зарим участогуудта нэгэ гектарһаа 54 центнер хүрэтэр ургаса хурьяагдадаг болоо һэн.

Үбгэд, хүгшэд нэгэ иимэ ушар дурсан һанадаг. Эсэгэ орондо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ С. К. Киселевой бригада ганса эхэнэрнүүдһээ бүридэдэг бэлэй. Эрэшүүл хүү фронтдо мордоо бшуу. Хэдышье бэрхэшээлтэй байгаа һаань. Бэрээн гол дээрэ үбэлдөө хаалта хэгдээ һэн. Хабартаа энэ хаалта шанга үерэй урасхалда абтажа, Серпион Кириллович мүльһэн хүйтэн уһа руу һурэжэ ороод, хаалтаяа барижа абаа бэлэй. Үерэй бурьялма уһанай эрьюулгэдэ орон алдаад, арай гэжэ эрье шадар ургаһан һөөгһөө бажуулдажа, амиды гараа һэн. Үшөө нэгэ жэшээ: поли уһалха үедэ эхэнэрнүүдэй нэгэн сабхигүй байба ха. Бригадир сабхинуудаа тайлажа үгөөд, өөрөө үбдэгсөө хүйтэн уһан соо хүдэлөө. Һайхан сэдьхэлтэй энэ хүн нүхэртөө туһалхые, обществодо аша туһатай байхые оролдодог һэн. Тиимэһээл тэрэниие хүн зон болютоор хүндэлдэг байгаа бшуу.

1967 оной хабар 400 гектар талмай газарта Киселевой зохёоһон уһалуурин системэ ашаглалгада тушаагдаха ёһотой байгаа. Теэд Серпион Кириллович энэ хүдэлмэриингөө болото дүнгые харааагүй, наһа бараһан юм.

Ажал хэрэгүүдээрээ алдаршан, арад зон соогоо суутай болоһон хүнэй дурасхаал мүнхэ. Тэрэнэй гол алдарынь — үргэн ехэ таряалан, мүнөө нютагай зоной хэлсэдэг «Серпионой таряалан» гээшэ. Шаргал шэниисын хоолос эндэ хэтэ мүнхэдөө надхан, түрэл газартаа үнэн сэхэ хүнэй нэрые саг үргэлжэ һануулан байхал!

Н. КУЧУМОВ.
журналист.

АГААРНАЙ ТУНГАЛАГ СЭБЭР БАЙГ ЛЭ!

«Агаарые сэбэр байлгаха тухай, ан амитанай аймагые аршалан хамгаалха ба ашаглаха тухай» гэһэн Хуули СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сесси дээрэ 1980 оной июнь һарада баталан абтаа һэн. Энэмнай хэнэйшье мэдэһээр, бидэниие тойроод байһан байгаалидаа ээзн ёһоор хандаха, агаараа сэбэр байлгахын хойноһоо хүн бүхэнэй оролдожо ябахые уялгалһан шухала асуудал болоно гээшэ.

Мүнөө агаарые сэбэр байлгахын хойноһоо хиналта, шалгалта хэжэ байхаар Гидрометеорологиин талаар СССР-эй гүрэнэй комитедтэ, элүүрые хамгаалгын, мелиораци болон уһанай ажахын, мүн энэ асуудалаар һонирходог бусад министерство, албан зургаануудта даалгагданхай. Республика соогоо, Улаан-Үдэ, Хяагта хотонуудай, Нижне-Ангарск, Селенгинск тосхонуудай агаарай сэбэрые Улаан-Үдын гидрометобсерваториин хүдэлмэрилэгшэд хинан шалгажа байдаг болонхой.

Улаан-Үдэ хотодо агаарай сэбэр байхын хойноһоо шалгажа байдаг табан стационарна пункт мүнөө хүдэлнэ. Эдэ пунктнууд сүүдхын туршада гурба удаа агаарай байдалые шалгадаг болонхой. Сагай уларил тухай шэнжэлгэ хэхэдээ, энэнэй агаарта ямар нүлөө үзүүлнэб гэжэ мүн тодоруулдагбди. Тиихэдэ томо промышленна предприятинуудай — ЛВРЗ-гэй, ТЭЦ-эй, «Бурятжелезобетон», «Бурятстройматериалы», «Бурмясопром» нэгэдэлнүүдэй, автотранспортын предприятинуудай болон бусад агаарай сэбэртэ нүлөөе тодоруулхадаа, муухай агаар хаанаһаа ехээр гарнаб, энээниие яагаад усадхаа һаа һайн бэ гэһэн хөөрэлдөөн болодог, шухала шиидхэбэри абтадаг болоо.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада республика дотор агаар сэбэр байлгахын хойноһоо хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Зүүн-Сибириин түмэр замай электрын элшэ хүсөөр хангагдадаг болоһоо хойшо нүүрһэнэй хара утаан үгы болоо. Тиихэдэ хотын үйлсэ, талмайнууд, ажалшадай гэр байрын захаар һөөг бургааһан олоор һуулгагдана, хабар, зунай үедэ сэсэгүүд олоор таригдадаг болоо ха юм.

Гэхэтэй хамта Улаан-Үдын гол авто-харгынуудаар машинануудһаа гараһан газ агаар бузараана. Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри олошоржо байгаа автотранспортын газай двигательнүүд шалгагдангүй харгы дээрэ гарана. Тиихэдэ Улаан-Үдэ хотын предприятинуудһаа гарадаг хорото газые бага болгохо асуудал удаанаар шиидхэгдэнэ. Тиимэһээ предприяти бүхэн агаарые бузарлуулхагүйн тула шухала хэмжээ ябуулга хараалха, тусхай түсэб хараалха ёһотой. Мүн томо авто-ажахынуудта шэнжэлгын тусхай станци байгуулаа һаа һайн байгаа.

Тэрэшэлэн газаа элдэб эсын юумэнүүдые галдахада, агаар бузарлагдана. Илангаяа шулуун нүүрһээр түлишэ хэхэдэ, барилгашадай үбэлэй үедэ газар гэдхээжэ гал носоохода, хэрэггүй болоһон машинын мөөрнүүдые галдахада, муухай утаан уняар элбэгжэнэ. Эдэ бүгэдэһөө боложо хотын үйлсэ, талмайнуудта муухай тооһо, шорой, эһэ тортог тунан унажа, хүн бүхэнэй бэедэ хэды ехэ хоро хүргэнэ гээшэб.

Байгша оной январиин 1-һээ «Атмосферын агаарые сэбэр байлгаха тухай» гэһэн Хуули хүсэндөө оронхой. Энэ Хуули соо агаарые ариг сэбэр байлгаха асуудалда горитой хэмжээ ябуулга хараалагдаһан байна. Жэшээнь, агаарай бузарлалгые хизаарлаһан шэнэ норматив тогтоогдоо ха юм. Шэнэ нормативай эрилтын ёһоор, агаарые бузарлуулһан предприяти, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлэгдэхэ болоно. Энээнһээ гадна, город, тосхонуудта элдэб янзын шанга абяа, шууяа гаргадаг түхеэрэлгэнүүдые үсөөрүүлхэ тухай эндэ хэлэгдэнхэй. Байгаали хамгаалагшадай хараалһан хэмжээ ябуулгын хуулинуудые хазагайруулһан хүтэлбэрилэгшэд харюусаха ёһотой гэжэ «Атмосферын агаар хамгаалха тухай» гэһэн Хуули соо сэхэ заагдаһан байна. Энэмнай совет хүнэй ажабайдалые улам һайжаруулхын хойноһоо оролдон, байгаали хамгаалха ба агаарые ариг сэбэр байлгаха асуудалда Совет гүрэнэй оролдожо байһан үшөө нэгэ гэршэ боложо үгэнэ бшуу.

Н. АФОНИНА.
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

ШЭНЭ КИНО

Инаг дуран тухай

Хэтын хэтэдэ мүнхэ, олон янзаар эрьен ерэдэг, үнгэрдэг, холбодог, хахасуулдаг инаг дуран тухай дахинаа зүбшэн хэлсэхыемнай «Трижды о любви» гэжэ фильмын авторнууд дуралхана. Залуушье, наһатайшье болоһо ябаһан геройнуудынь сэдьхэл зүрхэнэйнгөө сохисые шагнаархахыемнай уряална.

Колхозой жолоошон Васька Лобанов яахын аргагүй хүдөөгэй хүн. Теэд тэрэниие хото город үзөөгүй, «буруугай бэлшээриһээ гараагүй» хүн гэхэгүйш. Вася армиин албанда ябаа. Ленинградта ажаһууһан байха. Теэд гансал хүдөө нютагта тэрэ хүнгэн сэлюунээр амилдаг, уужам тэнюун зосоохитой, хүхюутэй болодог. Хүдөөдэл Вася Лобанов бэеэ бэелээ: баяр жаргал асарһан ажалтай болоо, хүн зондо туһатай байһанаа мэдээ. Харин тэрэнэй хубиинь байдал үшөөл шиидхэгдээгүй байһаар.

Түрүүшынь дуран тэрэниие мэхэлээ. Нюрка гэжэ хани басаганиинь армиһаа бусахыень хүлеэнгүй хадамда гарашаһан аад, мүнөө болоһон хойно һөөргөө бусахаяа оролдоно. Теэд Васиин зүрхэн хүйтэн...

...Васиин хуби заяанда хубилалта болобо. Заахан басага дахуулһан нарихан үндэр бэетэй, энеэдэ зугаа хомортой библиотекарь Лена тэрээндэ уринаар харагдадаг болобо. Тиигэжэ залуу хүбүүн Лена тухай бододог, тэрээндэ анхардаг, туһалдаг боложо эхилбэ. Лэнэтэй гэрлэхэ гэжэ шиидэбэшье, инаг дурандань юундэшьеб маргана. Нэгэтэ Ленэдээ ерэхэдэнь, городһоо үбгэниинь ерэһэн байба. Һамганайнь үбгэндөө, басаганайнь эсэгэдээ тэгүүлхые харахадаа, Вася эндэ өөрынгөө үлүү байһые ойлгожорхёо.

Хожом хойно тэрэнэй инаг дуран бэшэ, харин юрын лэ холбоон байһыень Вася ойлгоо бэлэй. Василий ганса эхэнэрые хайрлаһан, тэдэнэй түлөө харюусахые хүсэһэн байгаа. Харин Лена тэрээндэ дулааханаар хандадаг, баяр баясхалан хүргэдэг байгаа ха юм. Харин инаг дуран гээшэ тон ондоо.

Теэд инаг дуран гээшэ юун бэ? Инаг дуран гээшые ухаагаараа дабаха, ойлгохогүйш. Дурлахые бэедээ захиржа шадахагүйш.

Теэд Васиин инаг дуран хаанаб? Хүршынь басаганай түрүүшын дуран тэрэнэй хуби заяан байгаа гү? Тунга ногоон, сэлмэг наран, һэрюухэн һэбшээн мэтэ арюухан дуран ерэжэ, Васька Лобановай хуби заяаниинь олдохо аабза гэжэ этигэхэ дуран хүрэнэ.

Л. ДАНИЛОВА.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

ТОБШОХОНООР

△ Эхэ оронноймнай нийслэл — Москва хотын Владимир Ильич Ленинэй нэрэмжэтэ түбэй стадион дээрэ хүнгэн атлетикээр СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Энэ ехэ мүрысөөндэ манай республикын мэдээжэ спортсменүүд хабаадалсаһан байгаа. Тэдэнэй дундаһаа Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентка, уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова гурбан километрэй зайда урилдаа. Тэрэ энэ зайгаа юһэн минута 0,4,5 секунда соо гаталжа, дүрбэдэхи һуури эзэлһэн байба. Тиихэдэ СССР-эй спортын мастер Александр Костецкий найман зуун метрэй зайда урилдахадаа, мүн лэ дүрбэдэхи һуури эзэлбэ. Тэрэ зайгаа нэгэ минута 49,33 секунда соо гаталһан байна.

△ Алма-Ата хотодо столой теннисээр түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн болобо. Мүрысөөндэ ороноймнай олон хото городуудай зууһаа дээшэ спортсмен хабаадаа. Тэдэнэй дундаһаа спортын арбан зургаан мастер түрүүлжэ гарахын түлөө хоорондоо шанга тулалдаа үнгэргөө. Манай Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэд — республикын хүүгэдэй спортын һургуулиин Андрей Колмаков, Владимир Буянов гэгшэд хоёр хоёроороо мүрысэгшэдэй дундаһаа бронзо медальтай Улаан-Үдэеэ бусажа ерэбэ.

Манай корр.

Эрэшүүлэй дунда шатараар Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн хахад финалай мүрысөөн дүүрэбэ. Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой соёлой ба амаралтын паркын соо эхилһэн мүрысөөнэй хоёрдохи бүлэгтэ наададаг шатаршад тулалдаагаа түгэсхэбэ. Эндэ ЛВРЗ-гэй спортын клубай түлөөлэгшэ Владимир Талханов абажа боломоор арбанһаа 7,5 очкотой боложо, түрүү һуури эзэлбэ. Шатаршад Сергей Прутовой, Николай Матвеев гэгшэд тус тустаа 6—6 очкотойгоор хоёрдохи һууриие хубаалдаба. Тиихэдэ шатаршад Митупов, Назимов, Сахьянов, Шандибаев гэгшэд мүн лэ тус тустаа аб адлихан — табан хахад очкотой болонхой. Эдэ дүрбэн түгэсхэлэй наадаанда хабаадахын түлөө хоорондоо тулалдаха болоно.

О. ГАТЫПОВ.

ХОТО ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

АРАДАЙ ДРУЖИНЫН ХҮДЭЛМЭРИ ХАРАЛГА

Байгша оной сентябриин 15-һаа декабриин 31 болотор нииты гурим сахиха талаар арадай һайн дуранай дружинануудай хүдэлмэриин харалга үнгэргэхэ тухай тогтоол республикын Министрнүүдэй Совет баталан абаба.

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд дружиннигуудта ямар туһаламжа үзүүлнэб, тэдэнэй ажалые яажа хүтэлбэрилнэб гэһэн асуудал нэн түрүүн анхаралда абтаха байна. Арадай һайн дуранай дружинын гэшүүд дотоодын хэрэгүүдэй органуудтай, прокуратура, юстициин болон арадай сүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэй ямар харилсаа холбоотойгоор хүдэлмэрээ ябуулнаб, городто, тосхондо, хүдөө нютагуудта нииты гурим сахиха хэрэгтэ ямар нүлөөтэй, хэр зэргэ ажал ябуулнаб гэхэ мэтэ олон тоото асуудалнууд харалгын үедэ анхарагдаха юм.

Харалгын үедэ шалгарһан арадай дружинада Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг үнэтэ бэлэгүүдтэйгээр барюулагдаха. Хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлһэн арадай дружинада Хүндэлэлэй грамота, үнэтэ бэлэгтэйгээр, мүн арадай дружинануудай эдэбхитэдтэ дурасхаалай бэлэгүүд үгтэхэ байна.

Манай корр.

* * *

БЭШҮҮРЭЙ РАЙОНДО

ТАРЯАШАДТА АЙЛШАЛАА

Бага-Куналейн соёлой байшангай «Романтик» гэһэн агитбригадын гэшүүд «Победа» колхозой таряа хуряалгын комплексно 3 звенодо хүрэжэ, механизаторнуудые уран бэлигээрээ баясуулба.

Агитбригадын гэшүүд баян удхатай концерт харуулба. Илангаяа шог ёгто сценкэнүүдынь бултэнда һайшаагдаа.

Гэхэһээ гадна, агитбригадын гэшүүд районой түбэй соёлой байшанда нээгдэһэн сэсэгүүдэй выставкэһээ үзэмжэтэ һайхан баглаануудые асарһан. социалис мүрысөөндэ илагшадта барюулһан байна.

ҺУРАГШАД ОЛОШОРОО

Мүнөө жэл Бэшүүрэй хүгжэмэй һургуулиин 1-дэхи класста 25 хүүгэд һуралсалаа эхилбэ. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ эндэ оройдоол 13—14 хүн һуралсадаг һэн.

Һурагшадай олошорһониинь һайн лэ гээшэ..

Н. МИТЫПОВА.

МОСКВА. Москвагай М. Горькиин нэрэмжэтэ ССР Союзай уран һайханай академическэ театрта А. Чеховой «Чайка», М. Горькиин «Последние» зүжэгүүдээр шэнэ сезон нээгдэбэ. Театрай труппа энэ сезондо түрүүлэн Ж. Б. Мольерэй «Тартюф» гэһэн комедиие шэнээр табиха байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: театрай фойе соо. Зүүн гарһаа — СССР-эй арадай артистка Анастасия Зуева, РСФСР-эй арадай артистка Юлия Юрьева, артистканууд Елена Проклова, Анастасия Вертинская.

ТАСС-ай фотохроника.

Совет спортын эрхим түлөөлэгшэд

ЗАЛУУ АТЛЕДҮҮДЭЙ НЭГЭН

— Сентябрьда Франциин Лилль хотодо болохо дэлхэйн чемпионатда илахын түлөө тэмсэхынгээ хажуугаар мүн лэ 90 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэнэй дунда дэлхэйн гурбан рекорд дээшэлүүлхэ зорилготойб.

Эдэ үгэнүүд хэндэ хабаатайб гэбэл, үшөө алдаршаагүй, 18-тай залуу атлет Юрий Захаревичтэ хабаатай байна. Италиин Леньяно хотодо үетэнэйнгөө дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө дэлхэйн чемпионатда һаяхана туйлаһан амжалтань тэрэнэй иимэ мүрысөөнүүдтэ түрүүшынхеэ шалгарһан ушар юм. Тиигэбэшье энэ мүрысөөн Ульяновска областиин Димитровград хотодо гагнуургшанай мэргэжэл шудалжа байһан хүбүүе дэлхэйн хүндэ атлетикын түрүүшүүлэй тоодо оруулба бшуу. Юуб гэхэдэ, Ю. Захаревич ехэшүүлэй дунда дэлхэйн хоёр рекорд тогтоогоо: угзаран үргэхэдөө 183 килограмм абажа, дүн хамта 405 килограмм харуулаа. Эдир хүсэтэй хүбүүн «Олимпиада-80-най» эрхим штангист гэгдэһэн, мүнөө үеын атледүүдэй эгээл бэлигтэйшүүлэй нэгэн — энэ шэгнүүртэ Олимпиин чемпион Юрик Варданянай тогтооһон рекорднуудые дээшэлүүлбэ. Энэ ушар хадаа Варданянтай хаба шадалаа туршамаар спортсмен бии болос юм байна гэжэ харуулна бшуу.

Эдиршүүлэй дунда 1976 оной РСФСР-эй чемпионадта 48 килограмм шэгнүүртэ мүрысэһэн хүбүүн илажа, түрүүшынгээ амжалта туйлаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хүбүүхэн 25 сантиметрээр ургаа (мүнөө тэрэнэй үндэрынь 181 сантиметр юм).

Эдир бүхэ хүбүүнэй амжалтануудай ургалтые бодомжолон харахада һонирхолтой. 1977 ондо Захаревич эдиршүүлэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө Россиин Федерациин чемпионадта 3-дахи һуури эзэлһэн, харин ороной чемпионадта 5-дахи һуурида гараһан байгаа. Тиихэдэ тэрэ 67,5 килограмм шэгнүүртэй ябахадаа, дүн хамта 260 килограмм үргэһэн юм. Удаань хоёр жэлэй һүүлээр эдиршүүлэй дунда ороной чемпионадта 82,5 килограммай шэгнүүртэ хабаадахадаа, 330 килограмм үргэжэ, хоёрдохи һуурида гараа һэн. Олимпиадын жэлдэ — 1980 ондо — тэрэ 90 килограммай шэгнүүртэ залуушуулай дундаһаа ороной чемпион боложо, алтан медальда хүртөө. Онсолходо, Захаревичэй амжалтанууд, тэрэнэй хэды залуушье һаань, долоон жэлэй туршада спорт эрхилһэнэйнь, эдир наһанһаа хүндэ атлетикэдэ мэргэжэһэнэйнь үрэ дүн болоно.

Хоёр удаа Олимпиин чемпион, профессор, медицинын эрдэмэй доктор Аркадий Воробьевой энээн тухай хэлэһэн һанал бодолынь һонин байна.

— Хүндэ атлетикэ хадаа бэеэ хүсэһэн эрэшүүлэй эрхилхэ хэрэг гээд хэдэн жэлэй урда тээ тоологдодог байһан юм, — гэжэ тэрэ хэлэнэ.— 20 наһаяа хүрэһэн хүдэр хүбүүд спортын энэ зүйлые шэлэдэг бэлэй. Бишье баһа эды наһандаа штанга үргэжэ эхилһэн хүм. Харин мүнөө рекордсменүүдэй дунда залуушуул эли бодо олошороо. Юрий Захаревичэй шэнэ амжалтанууд хэлээшыемнай гэршэлһэн жэшээ болоно. Эдир наһанһаа спортын ямаршье зүйлдэ мэргэжэхэ ушар яһала һайн үрэ дүнгүүдые асардаг гэжэ научна бэдэрэлгэнүүд харуулна. Хүнэй бэедэ спортын зүйл бүхэнэй табидаг хүндэ эрилтэнүүдтэ ургажа ябаһан бэе махабад түргэнөөр дададаг байха юм. Тиимэһээ, минии һанахада, эдир атледүүд саашадааашье ехэшүүлые булиха гээшэ аабза...

Үнэхөөрөөшье, хүсэтэй хүбүүнэй һүүлшын наранууд туршада туйлаһан амжалтанууд угаа гайхалтай, мүн хүндэ атлетикэдэ үзэгдөөшьегүй ха. Май һарада Новосибирскдэ болоһон ороной чемпионадта Захаревич Юрик Варданянтай нюур нюураа уулзажа мүрысэхэдөө, тэрэнэй үндэр туйлалтаһаа — 402,5 килограммһаа оройдоол 2,5 килограммаар гартаа. Эгээл тиихэдэ тэрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Юрик Варданянһаа хүсөөрөө гартанагүйб гэжэ һананаб». Байгша ондо залуу штангист үрэ дүнгөө хамта дээрэнь 22,5 килограммаар дээшэлүүлээ. Энэ ушар тэрэнэй ехэ арга боломжотой байһые гэршэлнэ.

Юрий Захаревич хадаа «Олимпиада-80-най» мүнгэн шанда хүртэһэн Юрик Саркисян, тэрэшэлэн энэл Олимпиадын һүүлээр мэдээжэ болоһон Исраил Арсамаков, Николай Захаров, Виктор Соц гэгшэдтэй хамта совет хүндэ атлетикын шэнэ үеын түлөөлэгшэдэй нэгэн болоно бшуу. Суглуулагдамал командын ахалагша тренер Александр Приленин эдэ спортсменүүдые «манай олимпиин найдалнууд» гэжэ нэрлээ.

— Гансал залуушуулай рекорднуудаар омогорхон баярлана бэшэб, — гэжэ Аркадий Воробьев хэлэнэ. — Тэдэнэй дүрбэн тэгшэ хүгжэлтые, үндэр соёл болбосоролые тэмдэглэхэдэ, аятай зохид байна.

Дэлхэйн хүндэ атлетикын ветеранай үгэнүүд Юрий Захаревичтэ сэхэ хабаатай юм. Тэрэ туни түбшэн зантай, ажалша бэрхэ, нүхэдтөө үнэн сэхэ, ном уншадаг хүн юм. Сүлөө сагтаа агнажа, загаһа барижа амардаг.

Ю. ЮРЬЕВ.
(АПН).

ХРОНИКО

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1981 оной сентябриин 25 най Указуудаар:

Енгорго, Могой-Горхон, Үбэлзэн-Нуган Хужар, Шпики гэжэ һууриин тосхонуудые арадай депутадуудай Хэрэнэй поселково Соведэй захиргаанай мэдэлһээ гаргаад, Түнхэнэй районой Хужарай сомоной Совет эмхидхэн байгуулба. Сомоной Соведэй түбынь Хужар тосхон байха;

Хойто-Байгалай районой газар дээрэ шэнээр бии болоһон һууринда Солнечный гэжэ нэрэ үгөөд, арадай депутадуудай Гоуджекитскэ поселково Соведэй захиргаанай мэдэлдэ дамжуулан үгэбэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Намартаа малые шахан таргалуулга» — түрүү бэшэг. «Таряа хуряалга-81». Намарай дулаан үдэрнүүдые һамбаашалая. Нуга сабшалангай, таряанай бүхы ургаса хуряан абая!» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Туһалагшанар хоёр ондоо...» — фото-мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда. Марксистско-ленинскэ һуралсал. «Эрдэм мэдэсын шэнэ шатада» — А. Банновай статья. Ажахы эрхилэлгын онһон. «Хилээмэн тухай» — Л. Цыбиковагай статья. «Хуби заяанда ушар нүлөөлөө» — В. Денисовэй статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. Уласхоорондын шэнжэлэл АПН-эй, ТАСС-ай корреспондентнүүдэй статьянууд. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Парикмахернуудай конкурс. «Гоё үһэн ёһотойл гоёлто» — Л. Лабаровагай статья. «Трамвайе жолоодогшын амжалта» — Л. Даугшасай корреспонденци. «Барилгашан мэргэжэлдэ хамжуулга» — В. Панфиловагай корреспонденци. «Правда Бурятии» газетын шанда хүртэхын түлөө заншалта урилдаан тухай гурим. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 10.05—«Полет начинается с земли»—уран һайханай фильм (1, 2 сери.). 11.35—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.55 — Шэнэ һонин. 15.10—Дамжуулгын программа. 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 — «Энергетикын мүнөөнэй, ерээдүйн байдал»—баримтата фильм. 16.25—Хүгжэм. 18.20 — «Урбалтын шатанууд» —АРЕ-гэй президент А. Сададай политика тухай баримтата фильм. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал»—программа (буряадаар). 20.20 — «Саяны». «Хүдөө нютагуудта халуун хаһа эхилэнхэй». 20.40—«Ленин, үхибүүд ба үе саг».

Орбита. 21.05 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Химик»—ЦСКА (2, 3 нааданууд). 22.00—«Время». 22.35 — «Поэзи». П. Антокольский. 23 45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 00.05—Социалис хани барисаанай оронуудай дуунуудые гүйсэдхэлгын II Бүхэсоюзна харалгада илагшадай түгэсхэлэй концерт Ялтаһаа дамжуулагдаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00—«Клеймбовско угалзанууд» — баримтата фильм. 13.10—«Шатарай һургуули». 13.40—«Совет гүрэнэй ба эрхын эшэ үндэһэн». «Совет обществын политическэ системэ». 8 кл. 14.10—М. Теен. Ажабайдалайнь, зохёохы ажалайнь шатанууд. 14.55 — Зоологи. «Инстинкт — основа поведения насекомых». 7 кл. 15.20 — Түүхэ. «Якобинска диктатура». 8 кл. 15.45—«А. М. Горькиин драматурги», «Варвары», «Дачники». 16.45—«Дутын одо мүшэд»—баримтата фильм. 17.00 — Француз хэлэн. һуралсалай 2-дохи жэл. 17.30—«Искусствын эртэ урда сагай хүшөөнүүд».

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Манай город — манай гэр». 18.25 — Соносхолнууд. 18.35—«Мелодии и ритмы»—концерт. 19.20—Баримтата фильмүүд.

Орбита. 20.00 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Химик»—ЦСКА (1, 2 нааданууд).

Орбита. 21.05 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!», «Шэдитэ экран». 21.20—Прибалтикын республикануудай студентнэрэй дуу, хатарай һайндэр. 22.00 — «Время». 22.35—«Рубан Хайяма». Т. Шохидиин хүгжэмөөр найруулагдаһан фильм-балет.

(Газетымнай удаадахи… мер октябриин 1-дэ га…)

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54 93, зам. редактора—2 68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56 23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64 36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60 21 информации—2-34-05, перевод—2 54 95, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория —2-33-61, отдел объявлений—2 65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-01737. Заказ № 225. Индекс …